

Anna Talbott McPherson

Palvetavad vanemad,
olge julged!

„Tunnistussõna“, Tallinn 2009

Originaali tiitel: Praying Parents Take Heart
by Anna Talbott McPherson

© 1975, kordustrükk 1999, Vineyard Publishers, Atlanta.

Eesti keelde tõlkinud Tarmo Lilleoja.

Toimetanud Olav Maran.

© 2007 Tunnistussõna

Sisukord

Eessõna	5
Sissejuhatus	7
Monika (<i>Aurelius Augustinus</i>)	11
Kodupühamu (<i>John G. Paton</i>)	21
Issand kummardus kuulama (<i>William Wilberforce</i>)	27
Pesupali palved (<i>John Newton</i>)	37
Susanna kümme last (<i>John ja Charles Wesley</i>)	47
Jumal ei jätnud teda maha (<i>William Carvasso</i>)	55
Teda peeti andetuks (<i>Adam Clarke</i>)	61
Ta armastas lõpuni (<i>Brownlow North</i>)	69
Nagu hõbedane niit (<i>James ja Robert Haldane</i>)	77
Viimaks vaba kahtlustest (<i>Frances Willard</i>)	85
Issand, päästa minu Rodney! (<i>Rodney Smith</i>)	95
Kus olen igavikus? (<i>Daniel Quorm</i>)	103
Paljude miilide taga (<i>James Hudson Taylor</i>)	111
Tuhandenda põlveni (<i>Andrew Murray</i>)	119
Ma ei luba neil hukka minna! (<i>Bramwell Booth</i>)	127

Eessõna

Kord räägiti pühapäevakoolis Moosese palvest oma rahva pärast:

„Kui sa nüüd siiski annaksid andeks nende patu! Aga kui mitte, siis kustuta mind oma raamatust, mille oled kirjutanud!“ (2Ms 32:32).

Õpetajal tulid pisarad silma ja ta lausus: „Seda palvet ei suuda ma paluda. Ma tahan taevasse minna!“ Tollel õpetajal polnud veel oma lapsi. Tõepoolest, taevasse tahab igaüks minna, kuid milline lapsevanem poleks valmis isegi sellist palvet paluma? Paulus ütles: „Ma sooviksin pigem ise olla neetud ja Kristusest lahutatud oma vendade heaks, kes on mu veresugulased“ (Rm 9:3).

Eks me palveta laste pärast ööl ja päeval, „...sest kuidas võiksin minna oma isa juurde, kui poiss ei oleks koos minuga?“ (1Ms 44:34).

Ükski inimene ei suuda meie järglaste eest paremini palvetada, sest keegi ei suuda neid armastada meist enam. Sel põhjusel paneb Jumal vanematele vastutuse laste päästmise eest ja mure nende igavese elu pärast haarab neid täielikult. See mure matakas vanemad enda alla, kui Jumal ei aitaks seda kanda, ei kinnitaks ega annaks lootust.

Jumal on andnud meile töötused, millest osa on ära toodud järgmistes peatükkides koos lugudega palve-

tavatest vanematest. Need elust pärit lood julgustavad ja rõõmustavad meie südant ja annavad tunnistust Jumala tšotuste täitumisest. Ta on olnud ustav minevikus ja on seda ka tänapäeval.

Palvetavad vanemad, ärge andke alla!

Sissejuhatus

See raamat sisaldab rea julgustavaid lugusid vanematele, kes palvetavad jätkuvalt oma laste hinge pärast, ja samuti kõigile neile, kes kannavad südames palvekoormat oma armsate lähedaste pärast. Olge julged ja ärge lõpetage palvetamist!

Lugeja saab teada, kuidas jõudsid Jumala juurde mitmed kirikuloost tuntud kuulsad inimesed:

1. Püha Augustinus, kirikuisa
2. John G. Paton, Uus-Guinea misjonär
3. William Wilberforce, sotsiaalsete reformide algataja
4. John Newton, laulu „Su armu, Issand, imetlen“ autor
5. John ja Charles Wesley, metodismi rajajad
6. William Carvasso, evangelist
7. Adam Clarke, piiblikommentaaride autor
8. Brownlow North, vaimulik juht
9. James ja Robert Haldane, vaimulikud juhid
10. Frances Willard, WCTU president
11. Rodney Smith (Mustlase Smith), evangelist
12. Daniel Quorm, ilmikjuht
13. James Hudson Taylor, Hiina sisemaamisjoni rajaja
14. Andrew Murray, raamatu „Kristusega palvekoolis“ autor
15. Bramwell Booth, üks Päästearmee juhtidest

Autor Anna Talbott McPherson on kirjutanud rea raamatuid ja artikleid. Tuntumad neist on „Kuulsate kristlaste vaimulikud saladused“, „Unustatud pühakud“ ja „Lunastatute märkmed“.

Palvetavad vanemad,
olge julged!

Aurelius Augustinus

Otsekui karjane tunneb muret oma karja pärast, siis kui ta on oma laialipillatud lammaste keskel, nõnda tunnen Mina muret oma lammaste pärast ja päästan need kõigist paigust, kuhu nad on pillutatud pilvisel ja pimedal päeval (Hs 34:12).

1. peatükk

Monika

Nooruk Augustinus astus sadamakaile ja vaatas pingsalt ööpimedusse, sinna, kus orjad olid ametis kauba laadimisega galiotile. Kottpime öö, Vahemere lainete laksumine vastu kaldamüüri ja noormehe enese häbiväärne plaan – see kõik tekitas ärevust ja pinget.

Tegu, mida Augustinus plaanitses korda saata, polnud kindlasti see, mida isegi paganlikus ühiskonnas oleks õigeks peetud. Ometi, vaatamata südametunnistuse pigistusele, oli ta otsustanud minna. Mida kiiremini, seda parem! Viimane kaubapall oli laeva toimetatud ja noormees ronis pardale.

„Viimaks ometi,“ ümises ta, „nüüd olen teel ja tema mind ei peata!“ Oma koisse pugedes oli noormees aga endiselt pinges, otsekui tundes ema klammerduvaid käsi ja kuuldes tema südantlõhestavat anumist. Augustinus oli surmani tüdinud ema palvetest, et temast saaks kristlane, et ta ühineks selle sektiga, mis ei sallinud pattu ning nõudis selle maailma uhkuse ja au hülgamist. Need inimesed läksid nii kaugele, et ülistasid Kristust isegi keset igapäevaseid kannatusi.

Ei! See polnud tema jaoks. Esiteks oli ta eluviis niivõrd patune, et seda polnud võimalik enam parandada. Ta oli sellist elu elanud juba kuus aastat, alates kuueteistkümnendast eluaastast. Teiseks armastas ta oma elu liialt, et sellest loobuda. Augustinus oli uhke oma hariduse üle ja armastas kiitust, mis sai talle osaks kõnekunsti valdamise ja õpetamise eest. Ta oli alati tahtnud minna Rooma ja nüüd oli ta sinna teel. Ta ei saanud lubada nõrkusehetke, mis võinuks selle unistuse täitumist takistada.

Milline kergendus, kui veteväli jättis üha kaugemale Kartaago ja veelgi enam – ema tüütud etteheited, pisarad ja palved. Et ta oli ema petnud, polnud praegu oluline, sellega oli aega tegelda tulevikus.

Augustinuse ema Monika tõusis hommikul vara ja ruttas kabelist, kus talle oli öömaja pakutud, sadamasse. Poeg oli öelnud, et laev ei lahku enne keskhommikut, kuid Monika tahtis olla varakult kohal, et mitte hiljaks jääda ka sel juhul, kui väljasõit toimuks varem. Ta oli nõuks võtnud minna samuti Rooma ja püüda kaitsta poega selle rikutud linna salakavalate meelituste ja ohtude eest.

Kiirustav Monika keeras viimaste kaubaaitade tagant kaile, kus pidi seisma lihtne galiott, mis pidi nad peale võtma. Ent ta otsekui naelutati paigale. Ees avanes vaade tühjale merele. Valged vahuharjad oleks nagu parastanud kaldal seisva üksiku naise ahastust. Polnud kahtlust, laev

oli läinud. Mõttetu oli loota, et Augustinus on ikka veel Kartaagos. Ta oli ema petnud ja salaja lahkunud. See oli järjekordne hoop Monika südamesse, mis oli murest poja pärast niigi nõrkemas.

Naise muret ei mõistnud sel hommikul keegi peale Looja, kes ei unusta varblastki, rääkimata inimlapsest. Möödusid sadamatöölised raskete kandamitega, kuid nad olid liialt küürus koorma all, et tunda huvi nutva naise ahastuse vastu. Lohutamamatult nuuksuv ja pisaraid valav Monika tammus mööda liivaranda. Kas kõik need aastaid väldanud ahastavad palved poja hinge pärast olid olnud asjatud? Ei, veel leidub palsamit Gileadis! Ei tohi anda ahastusele maad! Tuleb jätkata palvetamist lootust kaotamata! Kord oli teda julgustanud piiskop ise, öeldes: „Hea naine, pole võimalik, et laps, kelle pärast nii palju pisaraid valatakse, hukka läheb.“

Monikale ei osatud öelda, millal läheb järgmine laev Rooma, ja nii pöördus ta tagasi koju Tagestesse ning jätkas palvetamist.

Roomas pidi ägedaloomuline Augustinus kogema, et kuulsus ja au ei tulegi nii lihtsalt, nagu ta oli lootnud. Kui siis veel õpilased tema juurest lahkusid õpperaha maksmata, sai tal isu täis. Parem oleks pettumusi toov metropol maha jätta. Sihtpunktiks sai Milano, kus rahutu nooruk arvas saavutavat kuulsust ja rahuldust, mida ta otsis.

Vahepeal oli Monika mingil vaid emadele omasel teel teada saanud Augustinuse asupaiga. Ta läks taas sadamasse, leidis laeva ja asus teele, et jõuda poja juurde.

Üks äge torm järgnes teisele ja kartlikum hing oleks hakanud kahtlema ettevõtmise arukuses, kuid Monika usk oli nii tugev, et sellest jätkus ka meremeeste julgustamiseks, kui need olid kaotamas lootust elusana randa jõuda.

Milanos hakkasid asjad muutuma. Monika nägi esimesi märke sellest, et Jumal oli tema palvetele vastamas. Augustinus oli alati imetlenud teravat mõistust ja seepärast äratas tema tähelepanu erakordse kõneandega piiskop Ambrosius. Ta kiindus sellesse heasüdamlikku vanurisse ning nende sõprussuhe võimaldas piiskopil veenda noormeest ristiusu tõesuses ja ülevuses ning loobuma oma vigadest ja elama puhast elu.

Ühel päeval tunnistas Augustinus emale: „Mu meel on muutunud, kuid minu mõtted Jumalast on nagu mehed, kes tahaksid küll väga kõndida, kuid kes suiguvad kohe jälle unne.“

Monika jaoks oli see kui esimene koidukiir. Tema südames hakkasid helisema uued lootusrikkad viisid ja ta jätkas innukalt palvetamist.

Peagi järgnes Augustinuse hüüe Jumala poole: „Sina, kellega on kõik südamed seotud, oled mind valusalt valgustanud. Ma värisin ja otsisin jõudu, et Sinus

rõõmustada, kuid ei leidnud seda enne, kui olin leidnud vahemehe Jumala ja inimeste vahel – Jeesuse Kristuse. Tema on Jumal üle kõige, igavesti õnnistatud. Tema, kes ütleb, et Ta on tee, tõde ja elu.“

Ta hakkas uurima Piiblit, eriti vaimustasid teda Pauluse kirjad. Ühel päeval, kui Augustinus taas tundis ahastust oma üleastumiste ja aheldavate pattude pärast, kuulis ta naabermaja aias mängivat last laulvat: „Võta ja loe, võta ja loe!“ Augustinus arvas, et see on ehk Jumala hääл temale. Ta avas Pauluse kirja roomlastele ja pilk langes salmилe:

Elagem kombekalt nagu päeva ajal, mitte prassimises ega purjutamises, mitte kiimaluses ega kõlvatuses, mitte riius ega kadeduses, vaid rõivastuge Issanda Jeesuse Kristusega ja ärge tehke ihu eest hoolitsemisest himude rahuldamist! (Rm 13:13,14).

Augustinus ei lugenud kaugemale. Valgus koitis. Monika palved olid viimaks vastuse saanud. Augustinus suutis uskuda, et temagi patud on Kristuses andestatud. Temast oli saanud kristlane. Kui ema sellest kuulis, oli ta rõõm ja tänulikkus kirjeldamatu.

Augustinus oli kolmekümne ühe aastane, seega oli Monika palvetanud viisteist aastat, enne kui poeg pöördus.

Pärast õppeaasta lõppu astus Augustinus õppejõu kohalt tagasi, et koos emaga naasta Aafrikasse. Ühel päeval, kui ettevalmistused reisiks olid tehtud, seisid

mõlemad akna juures, kust avanes vaade rannikule. Südamel põledes jagasid nad mõtteid igavesest elust, mis neid Kristuses ees ootas. „Sel hetkel,“ rääkis Augustinus hiljem, „ei omanud maailm meie jaoks enam mingit tähtsust.“

„Poeg, miks olen veel siin,“ küsis Monika äkitselt, „mulle ei tule selles elus enam suuremat rõõmu. Ma elasin ühe eesmärgi nimel – et võiksin enne surma näha sind kristlasena. Jumal on mulle selle võimaluse kinkinud, mida enamat mul siin teha on?“

Viis päeva hiljem jäi püha elu elanud naine palavikku ja suri. Tema usk aga elas edasi tema lunastatud pojast. Augustinus sõitis tagasi Aafrikasse. Seal oli kristlik usk vaevlemas paljude valeõpetuste käes. Augustinus jutlustas ja nägi palju vaeva, et tõeline usk tõuseks taas ausse.

Augustinuse kirjutised tõlgiti kreeka keelde ja need levisid kiiresti üle kogu kristliku maailma. Tuhat aastat enne reformatsiooni kirjutatud teosed aitasid usutuld säilitada ja edasi kanda ka järgnevatel vaimulikult pimedatel sajanditel.

Kes oleks julgenud ennustada, et kadunud pojast Augustinusest saab ühel päeval vaimulik juht ja piiskop? Seda ei uskunud keegi peale Monika. Kes teine peale tema oleks kõiki raskusi trotsides mägesid liigutava usuga suutnud viisteist aastat silmaveega kasta teed, mis

tõi tema tänamatu poja viimaks Kristuse juurde? Seda suutis üksnes Monika – ema, kes teadis, et ülim au ei oota tema poega selles maailmas, vaid igaveses. Ka meeleheitlikus olukorras uskus ta, et „kes silmaveega külvavad, lõikavad hõiskamisega“ (Ps 126:5).

John G. Paton

*T*a ei kahelnud Jumala töötuses
uskmatuna, vaid sai vägevaks
usus, ülistades Jumalat ja olles täiesti
veendunud, et Jumal on vägev ka
täitma seda, mida on töötanud
(Rm 4:20:21).

2. peatükk

Kodupühamu

Majake seisis paljude teiste vahel Šotimaal Tort-horwaldi külas, umbes seitsme kilomeetri kaugusel Dumfriesist, mööda Lockerbie teed põhja poole. See oli niivõrd vilets majake, et selle mainimisel pidi küll mingi tõsine põhjus olema. Ja selleks põhjuseks oli maja keskel, kahe toakese vahel asuv „pühamu“. Tolles väikeses ruumis oli kohta vaid voodile, väikesele lauale ja toolile. Sellele kõigele paistis pisikesest aknast ainult natuke valgust.

Pereisa James Paton kasutas ruumi iga päev, tavaliselt pärast toidukorda. Ta astus sellesse varjupaika ja sulges enda järel ukse. Tegevus oli nii pühalik, et kuigi seda ei öeldud, mõistsid lapsed iseenesest, et seal palvetati nende pärast. Kui nad kuulsid isa väriseval häälel anumas, hiilisid nad kikivarvul uksest mööda, et mitte häirida tema kohtumist Jumalaga.

Kui külarahvas vahel imestas, miks oli pereisa näol alati too õnnelik „vastsündinu naeratus“, siis lastele polnud selle põhjus saladuseks. Isa oli teadlik Jumala

kohalolekust ja see peegeldus tema elust ning ükski argimure ei suutnud selle valgust tumestada.

Igal hommikul ja õhtul kummardus kogu perekond palvesse, milles pereisa usaldas iseenda ja oma lapsed Kõigevägevama hoole alla. Seda tava ei suutnud segada ei turule kiirustamine, tööasjad, sõprade ja külaliste tulek, mured ega rõõmud.

Ükski jumalateenistus, olgu katedraalis, olgu mäel või orus, ei oleks suutnud tuua Jumalat sellele väikesele perele lähemale kui need palved lihtsa külamaja õlgkatuse all. Pere viiest pojast ja kuuest tütrest esitas vähemalt üks poiss endale küsimuse: „Kui isa käib koos Jumalaga, miks ei võiks seda teha minagi?“

Isa palved ei piirdunud oma väikese majapidamisega, ta valas välja oma südamevalu kogu paganliku maailma pärast, mis nii väga vajab Jeest. Sageli, kui vanim poeg John põlvedelt tõusis, soovis ta kogu südamest sarnaneda oma lootusrikka isaga ning minna tema palve vastusena uskmatute juurde püha evangeeliumi viima.

Mõned aastad hiljem avanes Johnile võimalus asuda oma vaiksest kodukülast teele Glasgow'sse, et seal tööd teha ja õppida. Umbes kuuskümmend kilomeetrit, mis lahutasid Torthorwaldi Kilmarnockist, tuli käia jalgsi, kuna raudteed veel polnud ja postitõld oli liiga kallis. Isa saatis poissi esimesed kümme kilomeetrit. Ta andis talle nõu ja rääkis vaimulikest asjadest, kuni jäi käia veel

viimane kilomeeter. See läbiti sõnatult, vana mehe huultel olid vaid palved poja pärast, tema pisarates silmad kohtusid poja omadega viisil, mida pole võimalik sõnades kirjeldada.

Viimaks jõuti lahkuminekuni. Isa haaras hetkeks Johni käe ja ütles pühalikult: „Jumal õnnistagu sind, poeg! Andku sinu isa Jumal sulle kordaminekut ja hoidku sind kõige kurja eest!“

Pisarsilmil süleldi teineteist ja mindi siis. Kuigi isa huuled liikusid kiiresti vaikselt, polnud ta võimeline enam muud ütleva. John hakkas kiiresti jooksuma ja peatus alles enne teekäänakut, mille taga oleks isa silmist kadunud. Ta vaatas seal tagasi ja nägi vana meest ikka veel seismas, müts peos. John lehvitas kaabut ja kadus siis käänaku taha. Ometi oli ta süda nii kurb, et ta ronis teeäärsetesse põõsastesse, et seal nutta ja palvetada. Lõpuks võttis ta end kokku ja ronis kraavipervele, et näha, kas isa ikka teel seisab. Ja ennäe, seal oli ka isa künkale ronimas, et veel kord poega näha.

Vana mees vaatas hoolega, kuid ei silmanud Johni ja pöördus siis koduteele, pea ikka veel paljastatud ja südames palved poja pärast.

John vaatas läbi pisarate järele kaugusse kaduvale isale. Asus siis kiiresti teele ja andis südames lubaduse Jumala abiga elada selliselt, et vanemad ei saaks kunagi poja tegude pärast kurbust ega häbi tunda.

Glasgows õpinguid alustanud John leidis aega teenida ustavalt ja tulemuslikult linnamisjonis, kuni tekkis võimalus pakkuda end misjonäriks Lõunamere põliselanike juurde. Paljud püüdsid Johni veenda sellest plaanist loobuma, kuid palvetavad vanemad julgustasid teda edasi minema: „Me oleme andnud sind üle Issandale ja usaldame Teda ka selles olukorras.“ Siis avaldasid nad talle oma saladuse: „Tänase päevani ei tahtnud me sind mõjutada, kuid nüüd peame rääkima, miks me südamest rõõmustame sinu otsuse üle. Isa tundis kutset saada vaimulikuks, kuid asjaolud ei lasknud sellel sündida. Kui sa sündisid, siis töotasime lubada Jumalal pühitseda sind kui meie esmasündinut misjonitööle. Oleme kogu aeg palvetanud, et sa saaksid selleks ette valmistatud ja teeksid õige otsuse. Meie südame palve on, et Issand sinu ohvri vastu võtaks, sind hoiaks ja tooks sinu kaudu paljudele paganatele pääste.“

Nüüd olid kõik kahtlused hajutatud ja 16. aprillil 1858. aastal asus John teele Vaikse ookeani Uus-Hebriidide saarestikku. Kuni surmani 1907. aastal töötas John G. Paton väsimatult Lõunamere põlisrahvaste päästmise nimel. Tema silme all võtsid Kristuse vastu Aniwa ja Tanna saar, kus tekkisid kristlikud kogudused. Kristlik maailm mäletab teda püha mehe ja suure misjonärina, kes oli oma isa kodupühamus taeva poole saadetud palvete vili.

William Wilberforce

*Vaata, päevad tulevad, ütleb
Issand, mil ma teen tõeks hea
sõna, mis ma olen rääkinud Iisraeli soo
ja Juuda soo kohta (Jr 33:14).*

3. peatükk

Issand kummardus kuulama

William Wilberforce istus koos oma reisikaaslase Isaac Milneriga ühes Scarborough' trahteris Inglismaal. Jututeemaks oli Hothami vaimulik Stillingfleet.

„Ta on tubli mees,“ sõnas Wilberforce, „kuid ta läheb asjadega liiale.“

„Sugugi mitte,“ vaidles Milner vastu ning jäi oma arvamuse juurde kindlaks.

Sõbra vastus jäi Wilberforce'i kummitama. Pehmelt öeldes oli ta sellest seisukohast üllatunud. Tuleb tunnistada, et Milneri usulised põhimõtted olid kiiduväärt, kuid need ei avaldunud mingil moel tema käitumises. Tal polnud küll suuri pahesid, kuid ta ei pööranud usuküsimustele sugugi rohkem tähelepanu kui Wilberforce või kes tahes nende kaaslastest. Ta elas nagu kõik tollaegsed ilmalikud inimesed – käis seltskonnas ja võttis meelsasti osa pühapäevastest pidudest. Wilberforce ei osanud kuidagi näha sõbra põhjust seista äärmusliku Stillingfleeti eest.

Siis sõitsid noormehed koos Mandri-Euroopasse, et veeta talv soojas Nice'is. Nende luksuslikku eluaset lahutas Vahemerest vaid apelsinipuude salu. Seal arutasid nad vahel usuasju, kuid nendel vestlustel ei olnud Wilberforce'ile erilist mõju. Ta oli juba kuulus poliitilistes ringkondades ja ei vajanud midagi muud peale kõrgklassi seltskondlike meelelahutuste.

Ometi oli Wilberforce häiritud Milneri juttudest „ellurakendatava religiooni“ tähendusest, mida ta ise sugugi ei harrastanud. Wilberforce'i mõtted rändasid Wimbledonis elava onu juurde. Seal oli ta käinud üheksa-aastasena pärast isa surma. Sellest ajast pärinesid kaunid mälestused tädist, kes püüdis teda õpetada käima Jumala teid. Kaminatule paistel oli tädi istunud raamatukogus, avatud Piibel süles, ja jutustanud poisile lugusid Jumala tegudest ja lunastava armastuse imelisest tõest.

Teised rääkisid, et õnnis tädi oli olnud „nakatatud“ metodismist. Ta imetles väga jutlustaja George Whitefieldi, kellel oli tugev usk evangeeliumisse, kuid kes oli sel ajal juba oma kuulutustööd lõpetamas. Väikese Williami vastuvõtlik süda oli tädi õpetusest väga liigutatud. Ta kirjutas sellest rõõmust isegi oma sõpradele ja emale Hullis.

Häda Williamile! Ema kihutas kohe Londonisse, et päästa poeg sellest „ohtlikust nakkusest“. Naeruväärse ägedusega vedas ta nüüd poega teatrisse, pidudele ja kaardimängudele, et tõrjuda eemale kõik mõtted

religioonist. Vaevalt näeks ükski jumalakartlik lapsevanem rohkem vaeva oma armsa lapse toomisega Jumala riiki, kui see ema tegi oma poja viimisega sellest eemale. Aegamööda ununesid mälestused tädist ja võimust võttis kuulsuseiha.

Wilberforce'i terav mõistus, energia, läbilöögivõime, musikaalsus ja kõneosavus tegid temast Cambridge'i edukaima õpilase. Juba kahekümne üheselt valiti ta oma kodulinna saadikuna parlamenti. Briti parlamendi austatud liikmena reisis ta nüüd mööda maad koos oma sõbra Milneriga.

Just enne Nice'ist lahkumist, et parlamenti naasta, võttis Wilberforce juhuslikult kätte sõbrale kuuluva raamatu „Religiooni tõus ja võidukäik“, mille autoriks oli Doddridge. Ta lehitses sisukorda ja küsis Milnerilt arvamust raamatu kohta.

Vastus kõlas: „See on üks parimaid raamatuid, mis on eales kirjutatud. Loeme seda koduteel.“

Nad uurisid raamatut teel olles ja Wilberforce otsustas, et uurib ise Pühakirja, et veenduda autori väidete tõesuses. Vaatamata kõige nautimisele, mida sel maailmal on pakkuda, ei saanud Wilberforce'i hing enam rahu. Ta naeris, laulis ja oli väliselt õnnelik, kuid tema peas keerlesid tõsised mõtted.

Ta kuulis oma sisemist häält hüüdmas: „Milline meeletus on jätkata sellist mõnulevat elu, kui äkiline

kutse igavikku mõistab mind hukatusse, ehkki igavene õndsus on täna mu käeulatuses!”

Wilberforce hakkas palvetama. Tema peale vajus sügav süütunne ja kahetsus väärilt elatud elu pärast. Ta mõistis end süüdi hinnalise aja, annete ja võimaluste raiskamises. Ajaks, mil Wilberforce jõudis nüüd talle kuuluvasse uhkesse majja Wimbledonis, oli ta juba leidnud Päästja. See, mida tädi oli kunagi külvanud tundlikku lapsesüdamesse, ilmus nüüd sügavast hingepõhjast välja ja säras vastu. Kui tädi oli palvetanud, siis oli Issand kummardunud teda kuulama.

Kuid mil viisil pidi riigimeeste ja seltskonna austusega harjunud noormees neis ringkondades edasi elama? Kas Jeesust häbenedes?

Paar nädalat pärast Inglismaale naasmist avanes Wilberforce'il võimalus anda avameelne tunnistus muutusest, mis oli aset leidnud tema südames. Mõned tuttavad arvasid, et tegemist on ajutise masendusega, mis seltskondlikku elu elades varsti möödub. Juhtus aga hoopis, et Wilberforce tühistas oma liikmelisuse kõigis klubides, hakkas uurima Pühakirja ja otsis üles sellised pühad mehed nagu John Thornton ja John Newton. Ema tegi taas katset poega sellest „fanatismist“ võõrutada, kuid Wilberforce'i armastusväärsed ja veenvad argumentid tegid ema relvituks ja peagi leidis ka tema pojaga ühise keele Jeesuses.

Sellisel väärikal viisil andis too mees tunnistust avalikkuse ees ja elas kristlasena oma perekonna keskel. Olles küll parlamendi liige, luges ja seletas ta lastele ja teenijatele Pühakirja. Ta palvetas sellise innukusega, mida oli võimatu unustada. Vahel kogunes ümbruskonna rahvas tema majja, et saada osa hardushetkedest ja vaimulikust õpetusest. Kui mõni teenija juhtus haigeks jääma, palvetas Wilberforce tema voodi ees.

Wilberforce oli huvitatud mitte üksnes oma lähikondsete hingedest, tema südamel oli kogu inimkond. Aastaid hiljem tuli talle kord külla kuulus šoti jutlustaja Robert Haldane koos oma mõttekaaslasega. Wilberforce kannatas siis podagra all, ta jalad olid vaipa mähitud ja ta polnud võimeline tõusma külalisi tervitama. Kui mehed rääkisid oma plaanist müüa maha suured kinnisvarad ja pühendada iseendid koos selle rahaga misjonitöö rajamiseks Indias, tekitas see Wilberforce'is sellise vaimustuse, et ta unustas haiguse, hüppas püsti ja kargles toas nagu rõõmus laps.

Wilberforce oli sügavalt häiritud ühiskonna pahe-
lisusest ja võttis vastu julge otsuse hakata rahva moraali eest võitlema. Yorkshire' maakonna saadikuna oli tal võimalus reisida mööda maad, külastada aadlikke nende lossides ja piiskoppe paleedes ning kujundada nende arvamust. Paljud julgustasid teda ja lubasid toetust, teised seevastu olid küünilised.

Üks aadlik ütles: „Sina, noormees, tahad parandada inimeste moraali? Vaata siis, millega selline asi lõpeb!“ Ta osutas seinal olevale ristilöömist kujutavale pildile. Kui see oli mõeldud Wilberforce'i hirmutamiseks, siis ta eksis. Miski ei toitnud tema innukust nõnda, nagu Kristuse enese eeskuju.

12. aprillil 1797. aastal ilmus tema raamat „Tõsikristlaste praktiline vaade valitsevale religioossele süsteemile“ (*Practical View of the Prevailing Religious System of Professed Christians*). Seda päeva võib lugeda ajalooliseks nii Inglismaa kui inglise kiriku jaoks. Paljud riigi parimad mehed said selle abil selgust usuasjades. Näiteks kirjanik Leigh Richmond õppis sellest isikliku usu tähtsust, inimsüdame rikutust ja päästeteed Jeesuse Kristuse kaudu (ta on kirjutanud raamatud „Piimamehe tütar“ ja „Vaeste annaalid“). Pole teist nime, millega Šoti evangeelne ärkamisliikumine oleks enam seotud, kui seda on Thomas Chalmers. Ka tema elu võttis uue suuna, kui ta pärast Wilberforce'i raamatu lugemist elu Kristusele pühendas.

Kristlike põhimõtetega Wilberforce'i suurimaks saavutuseks riigimehena oli orjakaubanduse keelamine. Ta on läinud ajalukku just selle suurepärase tööga, kuigi tal tuli võidelda ägeda vastuseisuga. Tema vastu suunatud vihaseid valesüüdistusi oli nii palju, et ta oli sunnitud alamkojas sõna võtma: „Kui see kõik oleks tõsi, siis ei päästaks mind võllast miski peale Jumala enese

sekkumise.“ Wilberforce talus kõiki katsumusi kristliku alandlikkusega ega andnud endas maad kibedusele.

Parlamendisaadikuna töötas ta väsimatult neliküm- mend aastat. Ta sai jagu ületamatutest raskustest, näidates üles suurt kannatlikkust kaasinimeste hädade leevendamisel ja ülekohtu lõpetamisel. Vaadates tagasi oma elutööle tundis ta suurt kahetsust, et oli teha saanud liiga vähe. Võitluste raskused olid ununenud särava igaviku palge ees.

Wilberforce suri aastal 1833 seitsmekümne nelja aasta- selt. Vahetult enne tema surma külastas teda keegi noor- mees ja küsis nõu elukutse valiku osas. Wilberforce andis nõu vastavalt põhimõtetele, mis olid juhtinud tema enese valikuid noores eas. Ta ütles: „Otsusta, kas teed oma valiku selleks eluks või kogu igavikuks. Arukas mees valiks selle, mis on parim pikas perspektiivis. Kui otsustad, mida teha oma kahekümnenda ja kolmeküm- nenda eluaasta vahel, siis mõtle pigem sellele, mida sooviksid teha oma tuhandenda ja kahe tuhandenda eluaasta vahel.“

Selle kõik võlgnes William Wilberforce oma tädile, kes palvetas nõnda, et Päästja kummardus teda kuulama.

John Newton

K*es silmaveega külvavad,
lõikavad hõiskamisega
(Psalm 126:5).*

4. peatükk

Pesupali palved

Ühes vaeses majas Inglismaal kummardus tööst kurnatud väike naine, pisarad kahvatutel põskedel, väsinult pesulaua kohal ning palvetas südamest oma väikese poja Johni pärast. Naine tundis oma maise elu lõppu lähenemas ja püüdis asjad kiiresti korda saada. Poisi isa polnud jumalakartlik mees, ning proua Newton teadis, et väike John õpib Päästjat tundma ja järgima vaid siis, kui ta ise talle Piiblis ilmutatud lunastusteest räägib. Ema Newton palvetas, paastus ja nuttis ning õpetas Johni nii, nagu vähegi oskas.

1732. aastal, kui John oli kõigest seitsmene, lahkuski ema siit ilmast. Enne surma andis ta pojale head nõu. Tema viimased sõnad olid: „John, kui sa teed, mis on õige, siis Jumal armastab sind ja hoolitseb sinu eest.“

Johni isa abiellus varsti uuesti ja poiss koges, et temast ei hoolita. Talle ei räägitud enam usuasjadest, ta jäeti järelevalveta ja lõpuks sattus ta tänavapoiste seltskonda. Nii algas Johni palju aastaid kestnud patuelu.

Kaheksandal eluaastal saadeti John internaati, mis asus Stratfordis Essexis. Selle juhataja oli jõhker mees ja

John kartis teda nii, et ei suutnud üldse õppida, kuigi ema käe all oli ta õpetused hõlpsasti omandanud. Ta unustas peaaegu kõik varem õpitu. Koolijuhataja julmus ja isa karmus, kes ei olnud rahul poisi nõrkade õpitulemustega, tekitasid lootusetuse ja murdsid Johni südame.

Üheteistkümnendal sünnipäeval toimus poisi elus siiski erutav pööre. Johni meremehest isa otsustas poja koolitamise lõpetada ja ta merele kaasa võtta. See oli seiklusrikas aeg, kuid laeval puutus ta kokku ka sedavõrd rikutud eluviisiga, millist ta polnud varem näinud. Seitsmeteistkümnendaks eluaastaks oli ta teinud kuus merereisi, mille jooksul tuli vahel ka surmaga silmitsi seista. Sellistel aegadel ei unustanud Jumal kadunud ema palveid ja puudutas Johni südant nii võimsalt, et noormees veetis iga päev aega Pühakirja lugedes, paastudes ja palvetades, vahel ta ei vastanud isegi küsimustele, kuna kartis tühja juttu ajada.

Aegamööda see kõik ometi muutus ja tagasiteel Aafrikast Inglismaale olid Johni maneerid taas rikutud. Ta ilmutas niisugust jõhkrust, et isegi kapten, kes polnud ka ise mingi pühak, pidi teda tõsiselt noomima.

Kuid Jumal polnud Johni maha jätnud. Noormehele meeldis õppimine, ja muud tegevust laeval leidmata hakkas ta lugema raamatut „Kristuse jälgedes“, mille on kirjutanud Thomas Kempisest. Esimene lugemine oli pealiskaudne, kuid miski loetus tuletas talle meelde ema

sõnu: „Kui sa teed, mis on õige, siis Jumal armastab sind.“

John püüdis meelde tuletada ema õpetusi Piiblist, kuid ei suutnud mõelda muule kui patule, põrgule ja igavesele hukatusele. Ta püüdis meenutada seda vaimustust, mida temas tekitasid lood Jeesusest, kuid tema süda oli halvast käitumisest täiesti rikutud. John luges raamatut ikka ja uuesti ning esitas äkki endale küsimuse: „Aga mis siis, kui see on tõde?“ See oli niivõrd raske küsimus, et ta ei suutnud seda edasi mõelda. Lihtsam oli lugemine lõpetada, seltsimeestega aega surnuks lüüa ja püüda kõike unustada.

Üks öö jäi aga Johnile alatiseks meelde. Keset ööd paiskus ta koist välja põrandale. Laevaplangud raksusid hirmuäratavas tormis. Lained käisid üle teki ja vesi tungis kajutitesse. Otsekohe mõistsid kõik, et laev ja kogu meeskond võib hukkuda.

Kõlas hüüe: „Kõik mehed pumpadele!“

John asus oma kohale. Tugevad meremehed pingutasid meeletult, kuid kõigele vaatamata tõusis vesi laeva sisemuses. Õnneks koosnes last mesilasvahast ja puidust, mis olid veest kergemad ja aitasid laeval veepinnal püsida.

Järgmiseks hommikuks õnnestus suurem osas veest välja pumbata ja lekked peatada. Hommikul kohtus surmani väsinud John kapteniga ja ütles: „Kui sellest ei piisa, siis olgu Issand meile armuline!“ Siinkohal ta

peatus, olles üllatunud iseenda sõnadest. Mida oli ta öelnud? Millisele armule võis tema loota?

John läks tagasi pumba juurde ja jätkas rasket võitlust lainetega, mis tahtsid endiselt laeva enda alla matta.

„Mida teha,“ mõtles ta ahastavalt, „olen lõksu püütud! Mul pole lootust ellu jääda ja surra ma kardan. Pole kindel, kas halastust minu jaoks leidub. Mu hing on meeleheitel ja rahutu, millega see ometi lõpeb?“

Keskpäevaks oli John sedavõrd kurnatud, et langes oma koisse ega hoolinud enam sellest, mis edasi saab. Tunni pärast aeti ta jälle üles ja kutsuti rooli juurde vahti. Taas haarasid teda ärevad mõtted: „Olen raisanud oma võimalused, olen hüljanud selle valguse ja kirkuse, mida kunagi tundsin! Olen Jumala Poja vere jalge alla tallanud... Mu patud on liiga suured, et neid andeks saada!“

Ta rühmas masinlikult edasi ja umbes kella kuueks õhtul oli laev veest peaaegu tühi, kuid nii halvas seisukorras, et meeskonna pääsemine polnud veel kindel.

„Jah, Kristus suri meie pattude eest,“ püüdis John end koguda, „kuid olen olnud nii truudusetu. Ma soovin, et evangeelium oleks tõde, kuid ei suuda seda uskuda. Issand, oled töötanud Püha Vaimu neile, kes seda paluvad. Ma palun sinu Vaimu, kui see töötus kehtib, siis lase nii sündida!“

Sellise lootusega haaras John kinni evangeeliumi sõnast. Tuul oli vaibunud, kuid laev oli üpris viletsas seisukorras ja purjed katki. Maa oli veel kaugel ja toidunappus muutis mehed nii nõrgaks, et nad ei suutnud korralikult vett pumbata. Selline raske olukord kestis neli nädalat, kuni viimaks jõuti Iirimaale Lough Swilly sadamasse. Pääsemine tuli viimasel hetkel, kuna toit oli söödud ja kaks tundi hiljem tõusis merel selline marutuul, mis oleks väikese tormist räsitud laeva kindlasti uputanud.

„Nüüd hakkab mõistma,“ tunnistas John, „et on olemas Jumal, kes kuuleb ja vastab palvetele.“

See oli pöördepunkt John Newtoni elus. Olles südamest tänulik teenimatu armu eest, mis kandis ta läbi paljudest ohtudest, kahetses John oma patte ja ütles neist lahti. Hetkega oli ta vaba oma ilmalikest kommetest, mis olid juba jõudnud juurduda sügavale tema olemusse. See oli uus algus, mille tõi, nagu John ise ütles: „...minu pöördumine Jumala poole või õigemini – Jumala pöördumine minu poole.“

Aga ka pärast pöördumist jätkas John endist tööd mitmetel laevadel, mis olid seotud orjakaubandusega. Ent viimaks sai talle selgeks, kuivõrd kurja tegevusega oli ta end sidunud. Teda olid pimestanud harjumus, teiste eeskuju ja rahahimu. Nüüd palvetas ta, et Jumal leiaks talle mõne inimlikuma tegevusala.

Jumal leidis Johnile „inimlikuma“ tegevuse ja selleks sai evangeeliumi kuulutamine. 1764. aastal, kui John Newton oli kolmekümne üheksa aastane, asus ta Olney koguduse abiõpetaja ametisse. John jätkas käimist Päästja jälgedes ja „vaestele evangeeliumi kuulutamist“, nagu ta ise ütles. Ta oli väikest kasvu iseäralik mees, kes käis mööda kihelkonna teid, seljas anglikaani kiriku ametirüü asemel meremehekuub. Ta tõi haigetele julgustust ja üksinduses olevatele lohutust, andes hea tunnistuse Issanda halastuse kohta ja kandes armastava südamega karjase kombel hoolt oma vaese karja eest.

Räägitakse, et vaimulikus näljas olevate inimeste lakkamatu vool käis tema õpetust kuulamas või isiklikku nõu saamas. Viimaks ei leidunud Olneys enam kedagi, kes poleks usku tunnistanud – see oli John Newtoni südamliku vastutustundega tehtud ustava teenimistöö tulemus. Tema püha elu mõjutas tugevalt evangeelset poeti William Cowperit ja anglikaani vaimulikku Thomas Scotti, kes omakorda mõjutas moodsa misjoni isa William Carey't. Vaimulikku abi sai tema käest ka Henry Martin. Charles Wesley pidas temast kui pühendunud Kristuse järgijast sedavõrd lugu, et palus tal olla üheks kirstukandjaks oma matustel. John Newtonil oli tähtis roll William Wilberforce'i pöördumisel, kes omakorda saavutas orjakaubanduse keelustamise Inglismaal, millega John oli ise enne usuletulekut aastaid seotud olnud.

See kõik sündis John Newtoni ema südamest tulevate palvete tõttu Jumala poole, kes on öelnud: „*Hüüa Mind, siis Ma vastan sulle ja ilmutan sulle suuri ja salajasi asju, mida sa ei tea!*“ (Jr 33:3).

John ja Charles Wesley

*S*ee tõotus on antud teile ja teie
lastele (Ap 2:39).

*S*u omad ehitavad üles muistsed
varemed (Js 58:12).

5. peatükk

Susanna kümme last

Kuigi tulekahjus ei hukkunud keegi, oli tegemist suure õnnetusega. Kodu oli hävinud, mööbel, riided ja raamatud põlenud. Suitsuks olid saanud ka Samuel Wesley käsikirjad, mille kallal ta oli nii palju vaeva näinud ja mida ei saanud enam kunagi täpselt taastada. Kõige suuremaks hoobiks Susanna Wesley'le oli lahutus lastest. Kuna ükski ümbruskonna hoone ei suutnud majutada kogu perekonda, tuli pereliikmed jagada mitme vahel. Olles küll tänulik öömaja, riiete ja söögi eest kaheksale väiksemale lapsele, tundis ta kurbust tavapärase päevakorra ja regulaarse õppimise katkemise pärast. Pastoraadis kasvanud targad ja hästikasvatatud lapsed olid heidetud otsekui kõrbe.

Susanna mure polnud alusetu. Lapsed puutusid nüüd kokku rohmaka külarahvaga, kellelt võis õppida halbu kombeid. Uues kohas võisid nad kõikjal ringi joosta, mängida kui tahes kasvatamatute lastega ja suhelda sulastega, mis polnud neile varem lubatud. Peagi loobusid nad hingamispäeva pidamisest, hakkasid laulma lorilaule ja kasutama inetuid sõnu, mida nad

varem polnud kuulnudki. Lisaks sellele jäi nende keelele külge külarahva „matslik“ aktsent.

Vaid Jumal teab, millist muret see Susannale valmistas. Kui viimaks kogu pere jälle ühise katuse alla sai, otsustas ta kehtestada korra, mille ta laste äraolekul oli välja mõelnud. Ta hakkas kord nädalas nelja silma all rääkima iga lapsega, et neid isiklikult nõustada. Esmaspäeval kohtus ta Molly'ga, teisipäeval Hetty'ga, kolmapäeval Nancy'ga, neljapäeval Jacky'ga, reedel Patty'ga, laupäeval Charlesiga ning pühapäeval Emilia ja Sukey'ga.

Just Jacky eest kandis ta erilist hoolt, sest poiss pääses pastoraadi põlengust vaid erilise jumaliku sekkumise tõttu. Ta päästeti ülakorruse akna kaudu vaid hetk enne katuse ja seinte sisselangemist ning edaspidi nimetas ema teda „tulest väljatõmmatud tukiks“.

Esimesel vestlusel pojaga palvetas Susanna: „Halastaja Isa, ma püüan olla eriti hoolikas selle lapse hingega, kelle eest sa oled nii armuliselt hoolitsenud. Ma püüan talle õpetada õiget usku ja eluviisi. Issand, anna mulle armu teha seda siiralt ja ausalt! Aamen.“

Need peresisesed vestlused tõid esile laste tõelised mõtted ja tunded, mis puudutasid nende isiklikku usku. See aitas emal toime tulla laste kahtluste ja muredega, mis nende meeles mõlkusid ning juhtida neid õigele teele. Ta palvetas igauhega isiklikult.

Üks sündmus pani Susanna veelgi enam oma laste hingede pärast hoolt kandma. Ühel päeval tuli Emilia isa kabinetist, raamat käes.

Ta näitas seda emale ja ütles: „See on uus raamat, mille isa on kusagilt hankinud. Tundub olevat huvitav.“

Susanna heitis pilgu tiitlile ja sisukorrale ning oli rahul: „See räägib Taani misjonäridest, loe seda mulle ette, kui ma õmblen ja riideid nõelun.“

Nad sattusid üha enam vaimustusse raamatust, mis andis ülevaate pühendunud misjonäride reisidest ja tegevistest.

Kunagi hiljem kirjutas Susanna oma parajasti Londonis olevale abikaasale: „Suure osa õhtust veetsin tänades ja kiites Jumala headust, mis inspireeris neid tublisid mehi Jumala auks pingutama ja riskima kõigega, mis elus väärtuslik on, ja kõike seda selleks, et oma õpetajat Jeesust austada.“

Mitu päeva ei suutnud Susanna mõelda muust kui nendest ohvrimeelsetest misjonäridest. Ta leidis, et peaks ka ise tegema rohkem teiste hingede heaks. Ta kirjutas: „Ma otsustasin, et palvetan veel rohkem teiste eest ja räägin südamlikumalt nendega, kellega avaneb võimalus vestelda.“

Eelkõige olid tal südamel omad lapsed. Ta uskus, et tema kohus on korraldada hingamispäevadel pastoraadis teenistusi, kuna muidu oleks hommikusele jumalatee-

nistusele järgnenud aeg raisatud logelemisele ja kerge-meelsele ajaviitele.

Susanna lapsed osalesid meelsasti vaimulike laulude laulmisel ja Pühakirja uurimisel, mida nad kordamööda ette lugesid. Seejärel kuulati ema jutlust või tema tänu-palveid ja juhtnööre õigeks eluks. Ühe teenija laps rääkis neist Vaimust juhitud õhtupalvustest oma vanematele, kes tulid samuti kuulama. Need rääkisid omakorda oma tuttavatele ja pastoraati saabus üha enam vaimulikus näljas ümberkaudseid inimesi. Nende arv kasvas kolmekümne viiekümneni, siis sajani ja lõpuks kaheksajani.

Susanna ei olnud osanud sellist ulatuslikku teenistust ette näha ning see tekitas temas suurt aukartust ja alandlikkust.

Inglismaal puhusid kõikjal ärkamistuuled, kuid kõige suurem mõju oli vendade Wesley'de tegevusel. Nad olid mõistnud ema südagemuret nende päästmise pärast, sest just sellel põhjusel oli ta koosolekuid alustanud. Seda ei unustanud nad kunagi. Samuti ei läinud neil meelest ema igapäevased palveajad, mil ta oma toas laste pärast Jumala ees põlvitas.

Jumalale pühendatud aega oli Susannal üks tund hommikul ja üks õhtul, vahel lisaks ka pärastlõunal. See aeg oli talle suureks õnnistuseks. Ta tuli alati oma palvekambrit välja nagu Mooses Siinai mäelt, nagu säramas pühapaistes. Pärast palvet ühines ta rõõmsa ja rahulikuna taas oma perega.

Kirjas oma vanimale pojale Samuelile, kes õppis Londonis ja heitles vaimulike probleemidega, avaldub Susanna vanemlik mure laste hingede pärast, tõeline sünnitusvalu nende kristliku uuestisünni nimel.

Susanna kirjutab: „Mis ma kuulen, sina, minu poeg, kelle pärast ma nutan ja palvetan iga päev! Sa tunned, et oled hukka mõistetud! Ükski surelik ei mõista mu südamevalu sinu pärast, ükski silm ei näe mu pisaraid. Seda teab vaid Isa, kellele ma peale käin ja sulle armu palun. Pole võimalik, et sina hukka lähed. Oleksin nõus laskma iseennast needuse alla panna, et olla kindel sinu lunastuses. Ma loodan ja olen veendunud, et laps, kelle eest on nii palju palveid taeva poole saadetud, ei sünni surnuna. Ma usaldan sind Jumala kaitse alla ja anun alandlikult, et Ta juhiks sind oma armust igavesse ausse.“

Emal oli mure kõigi laste pärast ja hilisemas elus olid nad kõik talle tänulikud. Kaksikümmend aastat pärast kodust lahkumist olid Johnil rasked usuvõitlused ja ta kirjutas emale: „Sa oled minu eest palju eestpalveid teinud, mis on täitunud. Vahest oled ka nüüd edukas? Kui sa võiksid minule pühendada selle väikese osa neljapäeva õhtust, mille sa varem minuga teisel viisil veetsid, siis olen kindel, et see oleks sama tähtis minu südame muutmisel täna, nagu see oli minu kujunemisel siis.“

Ka Charles Wesley pidas koduseid palveid enda jaoks väga tähtsaks. Ta oli kaheksateistkümne aasta vanuse

Westminsteri üliõpilasena olnud väga hooletu oma vaimuliku seisukorra suhtes. Äkki aga toimus muudatus, mille kohta ta ise Johnile kirjutas: „Ma võlgnen selle suuresti teiste palvetele, eelkõige ema omadele. Ma mõtlen nüüd teisiti ja – ma ei oska seda seletada – ma ärkasin otsekui letargiast.“

Iga lapse elus olid siiski omad võitlused. Nad kasvasid üles pühadeks inimesteks mitte tänu kodusele distsipliinile, nagu võiks arvata, kuigi sellel oli oma mõju. Oli veel midagi olulisemat – Susanna pisarad ja palved. Seda kinnitavad ajaloolased, kelle sõnul Wesley'de üheksateistkümnest lapsest kümme, kes üles kasvasid, andsid kõik oma surivoodil tunnistuse, et nad polnud elus kunagi unustanud kõige tähtsamat – valmistumist igave-seks eluks.

Samuel Wesley uskus, et Jumala töötused kehtivad nii tema kui tema pere kohta, ning teda kuuldi sageli ütlemas: „Jumal on ilmutanud mulle, et kõik meie üheksateist last saavad koos meiega taevasse. Nad kõik saavad päästetud, Jumal on vastanud mu palvetele!“

Epworthi pastoraadis Samuel ja Susanna Wesley palutud palvete viljaks polnud üksnes nende lapsed. Tänu metodismi rajajale John Wesley'le ja tema vaimulike laulude loojast vennale Charlesile on leidnud tee taevasse suured rahvahulgad kõikjal maailmas.

William Carvasso

***M**a valan sinu soo peale oma
Vaimu ja su järglaste peale
oma õnnistuse (Js 44:3).*

6. peatükk

Jumal ei jätnud teda maha

Kaks meest olid teel koju veerandaasta armastussöömaajalt, mis oli toimunud Redruthis Inglismaal. Nad rääkisid Jumala headusest ja üks neist teatas: „William, eile õhtul kogesin ma kirjeldamatut rõõmu, kui minu väike tütar, keda ma süles hoidsin, võttis vastu Jeesuse Kristuse.“

William Carvasso otsekui naelutati paigale. Väike tüdruk pöördunud! See, kes oli tema lastest poole noorem! William rõõmustas küll koos sõbraga, kuid tema süda valutab rohkem kui kunagi varem. Kaks tema enese last olid täiskasvanuks saamas, kuid polnud mingit märki Jumala tööst nende hingede juures. Kus ta oli teinud vea?

Sõber julgustas teda: „Vend, Jumal on ju töötanud õnnistada ja oma Vaimu valada meie järeltulijate peale!“

Need sõnad jõudsid Williami südamesse. Muidugi, kusagil oli ta midagi tegemata jätnud!

Nüüdsest peale hakkas ta vaeva nägema, et näha oma südame igatsust täitumas. Ta oli küll palvetanud oma laste eest nende sünnist alates, aga nüüd haaras ta taas

usus kinni kallihinnalisest töotusest ja Jumala ustavus sai kinnitust.

William ei rääkinud kellelegi oma tunnetest. Neid teadis vaid Südamete Tundja, kelle poole ta nüüd eraldus iga päev kindlal ajal palvevõitlust võitlema. Jumal oli ju töotuse andnud kõigile, kes usuvad, mitte ainult valitutele. See oli mõeldud ka Williamile ja ta kavatses selle välja nõuda.

Mure ei jätnud teda maha päeval ega ööl. Ta mõtles sellele lehma lüpskes ja vilja külvates. See saatis teda varahommikust hilisõhtuni. Umbes kaks nädalat pärast vestlust sõbraga oli William põllul töötamas, kui talle saabus kutse kiiresti koju tulla. Mida see pidi tähendama? Kas keegi oli haigeks jäänud või oli õnnetus juhtunud? William tõttas koju.

Abikaasa teatas: „Meie Grace on ülakorrusel millegi pärast suures ahastuses. Ta ei räägi mulle midagi, tahab vaid sind näha!”

William leidis südantlõhestavalt nutva tütre põlvili. „Isa, ma kardan,” hüüdis ta, „ma ei taha põrgusse minna!”

William oli väga liigutatud ja vastas tütrele südamlikult: „Tänu Jumalale, mina seda nüüd enam ei karda!”

„Kuid kallis isa,” tunnistas tütar, „juba kaks nädalat tunnen hirmsat patukoormat. Ma vajan Kristust!”

William julgustas tüdrit: „Vaata tõesti Tema! Tema on tõeline hingearst, kellel on vägi sind just praegu

parandada.“

„Oh, ma usun, et Tema veri valati minu eest!“ hüüdis Grace. Usk sai hirmust võitu ja sealsamas sai temast uus loodu Jeesuses Kristuses.

Kuni selle ajani oli Carvasso vanim poeg olnud Jumala suhtes üsna hoolimatu. Ka tema sõbrad olid samasugused. Kuid õe muutumine mõjutas ka teda. Ta lõpetas suhted endiste sõpradega ja ühel pühapäeva pärastlõunal, kui isa oli minemas koosolekule, tuli poeg kurvana tema juurde. Ta küsis: „Isa, kas ma võiksin tulla koos sinuga?“

„Aga muidugi,“ oli isa rõõmus, ja samal õhtul ühines tema poeg Jumala rahvaga.

Mõni aeg hiljem alustas William väikese kabeli ehitamist, et mahutada nüüd juba kaht tema hoole all olevat usklite gruppi. Pärast hoone valmimist hakkas vaimulik töö veelgi kiiremini kasvama. Nähes paljude inimeste tulekut Jumala juurde, hakkas William üha enam muret tundma ka oma noorema poja pärast. Ta alustas samal viisil palvetamist, nagu oli teinud vanemate laste puhul. Ühel päeval Issanda ees palves olles kuulis ta vaimus sõnu: „*Sõrgagi ei tohi maha jääda!*“ (2Ms 10:26).

Williamit täitis suur rõõm ja ta hakkas valju häälega Jumalat kiitma, sest ta teadis, et Issand päästab kogu ta pere.

Noorem poeg oli alati väga korralik ja talle polnud midagi ette heita. Ta pühendas oma vaba aja õppimisele ja mitmesuguste teadmiste omandamisele. Williamile tegi see küll rõõmu, kuid poja süda oli ometigi Jumalast kaugel.

Pärast imelise palvevastuse saamist jäi William ootama muutust, nagu see oli toimunud vanemate laste juures. Kuid seda ei toimunud. William otsustas, et räägib igavikulistest asjadest pojaga otsekoheselt esimesel võimalusel.

Murelik William alustaski vestlust pojaga, kes oli parasjagu hoolega õppimas. Ta alustas: „Poeg, kas ei oleks aeg teha otsus Jumalaga elamise kasuks?“ Ta peatus, sest pisarad hakkasid voolama ja ta hääl murdus. Siis ta jätkas: „Ma tunnen, et mu jõud hakkab raugema. Miski pole mulle hirmutavam kui mõte sellele, et mul tuleb siit ilmast lahkuda, nägemata sinu pöördumist Jumala poole.“

Isa ahastavad sõnad puudutasid poega sügavalt ja tungisid talle hinge. Nende mõju oli nii võimas, et poeg läks juba järgmisele koosolekule ja koges seal isiklikku päästmist ja pattude andestust.

Williami rõõm oli piiritu, sest kõik tema lapsed olid nüüd Jumala omad ja teel taevasse koos temaga. Tootus oli tõeks saanud, Jumal polnud teda maha jätnud.

Adam Clarke

***M**a olen näinud tema teid, aga
Ma parandan ja juhatan
teda; ja Ma tasun temale troostiga ning
pakun ta leinajaile huultevilja
(Js 57:18).*

7. peatükk

Teda peeti andetuks

Väike Adam Clarke elas enese arvates maailma kõige kaunimas paigas. Selleks oli Moybegi küla Cole-raini lähedal Põhja-Iirimaal. Tema isa talu asus mere ääres, üsna lähedal madalale ja tasasele liivarannale. Adam armastas meres supelda ning veidi eemal rannakaljudel istuda ja õngitseda, et koju söögilisa hankida.

Vahel veetis ta seal krabisid püüdes terveid pärastlõunaid.

Mõnikord võttis ta endaga kaasa naabripoisi. Ühel sellisel päeval istusid nad sinise taeva all ja kuulasid võimsaid ookeanilaineid vastu kaldakaljusid laksumas. Kuueaastased väikemehed hakkasid rääkima põrgust. „Seal on kõik tuli,“ seletas üks, „ja hirmus pime!“

„Jah,“ väristas end teine, „ja kui keegi sinna satub, siis ei saa ta sealt enam kunagi välja. Ta peab sinna jääma igaveseks.“

Mõlemad poisid vaikisid ja järsku hakkas üks neist nuuksuma, varsti nutsid juba mõlemad. Siin hakkasid nad palvetama: „Oo Jumal, anna meile patud andeks. Me

ei taha minna pörgusse! Me oleme edaspidi head poisid, oleme kindlasti!”

Kui Adam koju jõudis, rääkis ta sellest emale. Ta lisas: „Ma loodan, et ma ei kasuta enam kunagi inetuid sõnu ja kuulan sinu ja isa sõna!”

Proua Clarke oli südamest liigutatud. Ta embas poissi ja ütles: „Pea alati meeles seda lubadust! Jumal aitab sul seda pidada. Põlvitame ja palume, et Ta seda teeks!”

Adam oli koos emaga ka varem palvetanud ja see andiski talle julguse mere ääres juhtunust rääkida. Pühapäeviti luges ema tihti Adamile, tema vennale ja viiele õele Piiblit ja andis usuõpetust. Ta laulis neile vaimulikke laule ja palvetas nii nendega koos kui ka üksi olles nende hingede pärast.

Adam püüdis kõigest väest olla hea poiss, kuid ühel päeval ei kuulanud ta ema sõna. Ema võttis sõnatult Piibli, avas selle Õpetussõnade kohalt ja luges: „*Silma, mis irvitab isa ja põlgab ema sõna kuulamist, peavad kaarnad jõe ääres välja nokkima ja kotka pojad sööma*“ (Õp 30:17). Ema luges seda kirjakohta nii hirmuäratavalt, et see lõi- kas Adami südamesse. Need sõnad jõudsid temani otse taevast. Mida ta peaks tegema? Eneselegi märkamata oli ta läinud karjamaale. Ta oli väga hirmul ja ootas kohest karistuse langemist. Just sel hetkel kraaksatas läheduses vares ja poiss oli kindel, et nüüd nokitakse tal silmad peast! Ta kattis silmad kätega ja tormas koju tagasi.

Seekord oli ta hirmsate küünistega linnu käest pääsenud ja edaspidi juhtus temaga pahandusi väga harva.

Adami isa juhatas kooli, kus õpetati emakeelt ja klassikalisi aineid. Adam ja tema vend Tracy pidid hoolt kandma perele kuuluva väikese talu eest. See võttis palju aega ja nad ei saanud koos koolis käia. Üks neist töötas hommikul, et teine saaks samal ajal õppida. Pärastlõunal tehti vahetus ja nii said mõlemad pool päeva koolis käia. Õhtul rääkisid nad teineteisele, mida koolis läbi võeti ning sel viisil ei jäänud nad teistest õpilastest maha.

Adamit peeti kõva peaga poisiks kuni kaheksanda eluaastani. Ühel päeval ei suutnud ta pingutustele vaatamata õppetükki omandada. Ta alustas ikka ja uuesti, aga midagi ei tulnud välja. Viimaks viskas ta raamatu põrandale. Mis mõtet on pingutada, kui midagi välja ei tule! Parem siis juba alla anda.

Äkki küsis õpetaja: „Adam, miks sa raamatu põrandale viskasid? Mis suhtumine see on?“

Adam kogeles vastu: „Õpetaja, midagi ei tule välja, ma ei suuda!“

„Adam Clarke, kas sa kavatsed alla anda? Kui sa ei jätka pingutamist, siis sa ei saa haridust ja viimaks veedad sa kogu ülejäänud elu kerjusena. Kas sa seda tahad?“

Ümberringi kõlasid klassikaaslaste pilked, Adam istus pinki ja otsekui ärkas uimast. Midagi tema sees murdus.

„Mis! Kas minust saab tõesti kõigi naerualune?“ mõtles ta.

Ta võttis raamatu taas üles, ja siis tundus, nagu oleks valgus koitnud ja tema mälu uuendanud. Ta tuli õppetükiga toime, läks õpetaja laua juurde ja kandis selle veatult ette.

Sellest päevast alates hakkas Adam kirglikult lugema. Vahel läks ta üksinda metsa ja luges seal Vergiliust. Ta kirjutas ka laule ning jagas salmideks Taaveti laulud ja mõned teised Pühakirja osad.

1777. aastal läks ta kuulama metodisti jutlustajaid, kes tulid nende kihelkonda kuulutama. Sel ajal oli ta kas neliteist või seitseteist aastat vana (vanemad ei teadnud täpselt, kas ta sündis 1760. või 1763. aastal). Äratusjutlused panid teda muretsema patustele osaks saava igavese karistuse pärast. Ta hülgas tühised tegevused, lõpetas suhted vanade sõpradega ja hakkas osalema metodistide klassikoosolekutel. Siis hakkas teda rõhuma patukoorem, mis sundis minema väljale palvetama. Palvevõitlus oli nii ränk, et Adam oli viimaks täiesti kurnatud. Taevast näis olevat otsekui vasest, millest ükski palve armutrooni ette läbi ei jõua. Meeleheide vormus mõtteks: „Võiksin kas või surmani pingutada, kuid minu jaoks pole halastust!“

Ta tõusis püsti ja asutas tagasi minema, kuid kuulis siis häält ütlevat: „Proovi Jeesust!“

„Hästi!“ mõtles Adam ja pöördus tagasi paika, kus ta oli palvetanud. Nüüd valas ta oma südame välja Jeesuse ette ja korraga tundis muret muutumas rõõmuks. Õnnis tunne valdas hinge, kogu süü ja hukkamõist oli kadunud. Südamest lahkus hirm pattude pärast Jumala ees ja sisemuses paistis päike!

Koorem Adami südameilt oli kadunud, kuid lisaks sellele avardus imeliselt ka Adami mõistus. Ta oli nüüd võimeline ühe päevaga õppima rohkem kui varem terve kuuga.

Jumala armastus tõi noormehe südamesse palava soovi aidata oma sõpru ja kõiki inimesi. Ta hakkas kuulutama Jumala sõna oma naabritele. Pühapäeviti käis ta iga ilmaga ligi kümme kilomeetrit, et juhatada klassikoosolekut. See algas vara hommikul ja talvisel ajal pidi Adam minema teele juba kaks tundi enne päikesetõusu.

John Wesley soovitusel võeti Adam Clarke viimaks metodisti kiriku teenistusse. Ta teenis mitmes piirkonnas ennastohverdavalt ja suure igatsusega hingi võita konverentsi presidendina. Oma muude ülesannete hulgas rajas ta ka koole ja kirjutas raamatuid. Teda mäletatakse järeltulijate poolt eelkõige monumentaalse piiblikommentaari autorina. Kriitikute arvates ei jätnud ta seal midagi vahele ja tegeles iga keerulise kirjakohtaga. See oli 45 aasta pikkuse töö tulemus, mis andis tunnistust Adam Clarke'i suurtest teadmistest. Olles võitnud lapsena raskused koolis ja tulnud Kristuse juurde, võis Adam

Clarke öelda oma elu lõpul: „Õppimist ma armastan, õppinud mehi hindan, nende tublide inimeste seltskonnast tunnen rõõmu, aga üle kõigi meeldivate asjade pean tähtsaks Kristust, kes elab ja valitseb minus ja valmistab mind ette taevaks.“

Adami ema polnud palvetanud asjatult!

Brownlow North

Tõesti, nõnda ütleb Issand: Küllap võetakse sangari vangid ja pääseb vägeva saak: Mina riidlen sellega, kes riidleb sinuga, ja Mina päästan su lapsed (Js 49:25).

8. peatükk

Ta armastas lõpuni

Brownlow North luges veel kord tädilt saabunud kirja. See kujutas endast tegelikult jutlust, mis pidi noormehele kasulik olema. Selle pealkiri kõlas: „Lase mul surra õigete surma“. Tädi lisas lõppu: „Seda jutlust kuulates mõtlesin kohe sinule, Brownlow. Kui saabub sinu viimne tund, siis olgu see õige inimese surm!“

Peagi sai vaga naine vennapojalt vastuse: „Et surra õigete surma, peab elama õiget elu. Kallis tädi, mina pole selleks veel valmis.“ Need olid kindlad sõnad ja tädi mõistis hästi, millised takistused seisid Brownlow teel. Tundus, et mitte miski ei suuda taltsutada seda pöörast noormeest. Ta oli väsimatu sportlane, osav jahimees, ratsutaja, meisterlik ujuja ja tantsulõvi. Tema loosungiks oli: „Iga päev ja lõpuni!“ Ta läks veelgi kaugemale: seltsis kuritegelike ringkondadega ning osales hasartmängudes.

Tõsi, aeg-ajalt häirisid teda südametunnistus ja Püha Vaimu hääl. Vahel tundus talle, et tuleks lõpetada enesekeskne elu ja otsida Issandat. Ema oli teda lapsena õpetanud palvetama ja tal oli sellest ajast eredaid vaimulikke muljeid.

Vastuse, mille ta oli äsja tädile saatnud, oli ta tegelikult andnud ka Issandale: „Ma tahan elada patus, ma tean selle tagajärgi ja võtan need vastu. Olen valmis hukkamõistuks.“

Brownlow vastus oli ehmatav, kuid veelgi arusaamatum oli, et Jumal ei viinud kohtuotsust täide. Arm hoidis noormeest põrgust eemal koguni järgmise kaheteistkümne meeletult elatud aasta jooksul.

Siis ühel õhtul, kui ta kaarte mängides istus oma kodus Dallases Šotimaal, juhtus midagi erakordset. Brownlow mõtted olid olnud väga kaugel igavestest asjadest, kuid äkitselt valdas teda õudustunne. Ta tundis ennast täiesti haigena ja surmale määratuna. „Vii mind ülakorrusele,“ palus ta poega, „ma olen suremas!“

Brownlow langes voodile ja teda valdas meeleeheide: „Mis kasu on mul nüüd neljakümne neljast üksnes endale elatud aastast! Kui ma praegu suren, siis satun otse põrgusse. Mis abi on mul kõigest sellest, millele olen oma hinge müünud?“

Teda valdas soov põlvili langeda ja palvetada – mitte niivõrd murest oma pattude pärast, kuivõrd ajendatuna surmahirmust. Toas oli parajasti kaminasse tuld tegev toatüdruk, kelle nähes mees häbenes palvetada.

Brownlow peast käis läbi mõte: „Mul on vähem kui kümme minutit elada, kas pean toatüdruku pärast igavese elu kaotama või on parem minetada uhkus ja paluda halastust? Mida teha?“

Jumala armu abil langes Brownlow North voodi kõrvale ja palus toatüdruku juuresolekul Jumalalt halastust. Hiljem rääkis ta: „See oli minu elu pöördepunkt. Kui oleksin siis Pühale Vaimule vastu seisnud, oleks minuga olnud lõpp...“

Pööre, mis aset leidis, oli nii põhjalik, et juba järgmisel päeval alustas ta perekonnaga palvetamist, kirjutas oma usust endistele sõpradele ja loobus alatiseks sigaritest, piljardimängust ja muust sarnasest.

Ta valas emale välja oma südamevalu paljude patus elatud aastate pärast. Süütunne tundus ületamatult suurena. Ema leidis julgustavad sõnad: „Brownlow, Jumal on võimeline sind päästma ja Tema aitab sul teha rohkem head kui sa iial tegid kurja.“

Paljud head inimesed kartsid, et see muudatus ei jää ehk kestma ning kontaktid endiste sõpradega – isegi selleks, et neile tunnistada – võivad meelitada Brownlow tagasi vanale teele. Seda aga ei juhtunud ning iga kirja oma emale ja tädile lõpetas ta sõnadega: „Mind on hoitud!“

Brownlow North hakkas Issandat teenima traktaatide jagamise ning vaeste ja haigete külastamisega. Kord kutsuti ta ühe kingsepa juurde, kes palus tal kuulutada oma kaheteistkümnene kaastöölisele. Ta läks kohale ja töömehed olid nii haaratud, et kutsusid ta tagasi. Kui ta kokkulepitud õhtul tagasi läks, oli ruumis ootamas 50–60 inimest. Kingsepp ja tema naine surid õige varsti rõõm-

sana Jeesuses. Varsti tuli Northil pidada koduseid palvekoosolekuid igal õhtul. Kord pidas ta teenistuse viljaaidas kaheksajale inimesele.

Teine kord palus keegi noor kristlane tal tulla kaasa King's Crossi, kus pidi toimuma tänavakoosolek. Brownlow oli nõus, kuigi polnud kunagi sellisel ettevõtmisel osalenud.

Nad valisid koha tänavanurgal ja noormees hakkas jutlustama. Tema sõnad võeti vastu ükskõikselt ja isegi vihase vastuseisuga.

North hakkas juba kahtlema sellise „pärlite sigade ette loopimise“ mõttekuses, kuid siis hüüdis keegi rahva hulgast: „Las räägib too tumedate silmadega tugev mees!“

North avas suu ja võitis otsekohe kuulajate tähelepanu. Ta jutlustas äärmise väsimuseni.

„Jätka,“ hüüti jälle, „me tahame veel kuulda!“

Kui oli selge, et North enam rääkida ei suuda, hüüdis üks vanem mees: „Sir, teie sõnad tuleks kuldtähtedega kirja panna!“

Kuigi North polnud veel ordineeritud vaimulik, hakkas ta vajadusel asendama mitmeid pastoreid. Ta vabandas alati: „Ärge mõelge, et pürgin vaimuliku ametisse. Ma pole õppinud jutlustaja, kuid ma räägin sellest, kes olen. Olen seisnud põhjatu kuristiku äärel ja vaadanud sinna sisse. Kui ma nüüd näen paljusid teist sinna langemas, siis püüan teid hoiatada ja tagasi

tõmmata. Olen olnud suurim patune, nüüd aga armu läbi päästetud, ja see arm võib kindlasti päästa ka teid!”

Järgnevatel aastatel kuulutas North evangeeliumi kõikjal Šotimaal. Tema kohta räägiti, et ta jutlustas nii, nagu oleks ta äsja põgenenud põlevast linnast, kõrvus veel tuleleekide müha ja surijate oiged, ühtlasi vaadates tagasi hämmastuse ja hirmuga, hing täis tänu imelise pääsemise eest.

Ta palvetas sageli: „Andesta meile see, millised me oleme ja tee meid nendeks, kes peaksime olema!”

Ta üllatas sageli kuulajaid sõnadega: „Kord tuleb hetk, mil oled olnud viis minutit igavikus... Ei keegi teine, peale sinu enda, saa takistada sinu pääsemist. Kui sured teist surma, siis on see enesetapp ja Jumal ütleb sulle kohtupäeval: „Oled end ise hävitanud!”“

Kõikjal tulid Brownlow Northi kuulama vaimulikult näljased rahvahulgad. Kord ujutasid vihmasajud Lochwinnochi külateed üle. Hoolimata sellest tuli koosolekule kakssada inimest, kes läbisid kogu vahemaa, käies teeäärse kiviaia otsas. Üks pealtnägija jutustas: „See oli haruldane vaatepilt. Pikk rida tõsiseid ja pühalikke inimesi astus hämaruses ettevaatlikult kodu poole, nende jalge all oli kitsas kiviaed ja mõlemal pool kiviaeda lai veeväli.”

Kuigi North tohtis jutlustada Šotimaa ja Iirimaa suurimates kirikutes, jätkas ta võimaluse avanedes kuulutamist ka vabas õhus. Newtonlimavady's kuulas teda 12 000 inimest. Üks tütarlaps oli parajasti eemal töökoja ukseesist pühkimas, kui tuul kandis temani Northi hääle: „Kes iganes on valmis, tulgu!“ Tütarlaps tuikus majja, langes põlvili põrandale ja andis sealsamas oma elu Jumalale.

North külvas ususeemet kõikjal – pilgeni täis koosolekusaalides, haiglates ravimatute patsientide keskel, laevade pardal ja politseinike hulgas.

Keegi lausus: „Sul on kindlasti suur vastutus, kuna kuulutad nii paljudele tuhandetele!“

Brownlow vastus kõlas: „Minu jaoks on suur vastutus rääkida poolele tosinale kuulajale!“

1874. aastal jutlustas North koos Dwight L. Moodyga Glasgow eeslinnas Hillheadis. Nendel koosolekutel olid erakordsed tulemused.

Nii jätkas ta oma teenistust elu lõpuni, mida keegi võrdles „suure sõjalaeva saabumisega sadamasse“. Taevaväravad avanesid Brownlow Northile 9. novembril 1875 ja siis veetis ta need esimesed viis minutit igavikus, millest ta sageli rääkis.

Kuigi ta õppis oma Meistrit armastama hilja, tegi ta seda lõpuni, olles südamest tänulik oma vagale tädile ja emale, kes tema eest väsimatult, ustavalt ja kaua eestpalveid tegid.

James ja Robert Haldane

*Vaata, Ma päästan sind kaugelt ja
sinu soo nende vangipõlvemaalt
(Jr 30:10).*

9. peatükk

Nagu hõbedane niit

Igal õhtul põlvitas ema koos Jamesi ja Robertiga voodi lees, käed ümber poiste õlgade. Palved loetud, pani ema lapsed voodisse, suudles neid ja puhus küünla ära.

Pisut hiljem, kui lapsed olid vaikseks jäänud, tuli ta kikivarvul uuesti trepist üles ja kummardus taas palveks. Robert kuulis ema nuukseid ja sosistatud palveid: „Hea Isa, need on minu lapsed, kaitse neid väikesi poisse! Juhi neid selles maailmas, kui minul tuleb lahkuda. Anna, et nende elu saaks pühendatud Sinu teenimisele ja et nad viimaks jõuaksid Sinu igavesse kuningriiki!“

Nii kordus igal õhtul. Kuid miks rääkis ema, et tal tuleb lahkuda? See tegi Robertile muret. Nad vajasisid ema, sest isa oli surnud kaks nädalat enne Jamesi sündi. Kas tõesti sureb ka ema?

Ja siis see juhtuski. Robert oli kõigest kümnene ja James vaevalt kuuene. Kuigi poisid jäid maailma üksinda, saatsid neid kõikjal ema palved. Nende pühalik mõju jooksis hõbedase niidina läbi kogu nende elu.

Pärast ema surma kandsid poiste eest hästi hoolt sugulased. Poiste onu oli admiral Duncan, Camperdowni

lahingu kangelane, kes jutustas neile meresõitudel ja lahinguväljadel juhtunud lugusid. Poistel tekkis peagi tahtmine saavutada au ja kuulsust merel teenides. Eriti meeldis see Jamesile, kes oli energiline ja rõõmsameelne. Kui poisid said seitseteist, astusid nad mõlemad mereväkke. Esimeses merelahingus nägi Robertit üks vana sõjamees, kes kahurit sihtis. Ta ütles: „Poiss, sa oled vaenlasele heaks märklauaks!“

„Ma täidan oma kohust,“ vastas Robert uhkelt, „ja pean häbiväärseks mõelda isiklikust ohust!“

Ometi peksis ta süda enne lahingut ärevalt ja ta saatis harda palve Jumala poole, et saada jõudu kodumaad kaitsva Briti sõjamehe kombel parimal viisil oma kohust täita.

Sel ajal polnud ta südames Jumala kartust, pigem ajendas teda palvetama uhkus ja vajadus tunnustuse järele. Siiski oli selle tühisuse all säilinud ema poolt külvatud ja silmavee ning palvetega kastetud ususeeme.

James Haldane läks merele viis aastat vennast hiljem. Tema esimeseks ülesandeks oli ronida tormi ajal laevamasti, et puri maha võtta. James hakkas juba üles ronima, kui kapten ta peatas ja saatis üles hoopis ühe kogunud meremehe. Mees sai üleval raaga hoobi pähe ja kukkus üle parda. James vaatas õudusega tema asemel uppuvat meest, keda pillutasid lained ja kes hüüdis appi. Kahjuks ei suudetud meremeest päästa ja James ei unustanud seda juhtumit kunagi. Hiljem meenutas ta sageli seda

õnnetut meest, kes oli olnud meeskonna ainus tõsikristlane. Jamesi sõnul võeti ära see, kes oli valmis, ja jäeti maha see, kes seda ei olnud. Siin oli teda hoitud ema palvete pärast.

Tagasiteel Indiast võeti laev reisijaid täis. Teiste hulgas oli ka üks kurikuulus ratsaväeohvitser, kes oli tuntud kui täpsuslaskur ja duellant. Jamesil tekkis selle mehega sõnavahetus ja asi võttis sellise pöörde, et tüli otsustati lahendada kahevõitlusega.

Ööl enne duelli tegi James igaks juhuks valmis testamendi ja kirjutas hüvastijätukirja vennale, seejärel läks voodisse ja magas rahulikult hommikuni.

Vastased kohtusid järgmisel päeval väljal, kus pidid märguande peale teineteist üheaegselt püstolist tulistama. James tõstis märguande peale relva ja palvetas eneselegi ootamatult: „Isa, sinu kätte annan ma oma vaimu.“ Siis sihtis ta vastast ja vajutas päästikule, kuid püstol plahvatas ja üks tükk lõi tema näkku haava. Vastase lask ei tabanud ja mõlemad otsustasid, et sellega on tüli lõpetatud. Nähtamatu silm oli taas ema palvete pärast noormeest valvanud.

Kui James sai kahekümne viie aastaseks, anti tema juhtida laev *Melville Castle*, mis suundus *Calcuttasse* ja *Madrasesse*. Enne reisi abiellus ta sir Robert ja sir Ralph *Abercromby* vennatütrega ja tõi naise Londonisse. Reisiks ettevalmistused ja suurlinna ahvatlused jätsid vähe aega tõsiseks järelemõtlemiseks. Noor proua

Haldane oli peagi šokeeritud mehe eluviisidest, kuna viimane ei pühitsenud pühapäeva ega osalenud jumalateenistustel. James kahetses siiralt oma kombeid, millest naine polnud varem teadlik ning mis teda haavasid.

Mitmetel põhjustel peeti laeva viis kuud Downsis kinni. Jamesi kajut hakkas teistmoodi välja nägema. Eelmiste reiside pidutsemiste jäljed kadusid ja neid meenutati ainult vastikustundega. Kaptenina oli tema ülesandeks pardal ka jumalateenistuste korraldamine. Mõtted kallile naisele, kes tuli kodumaale maha jätta, muutsid ta kurvaks. Pigem abikaasa mõjul ja sündsustundest ajendatuna kui tõelisest murest igaviku pärast, hakkas mees lugema Piiblit ja vaimulikku kirjandust. Kõigile üllatuseks lahkus ta seejärel mereväest, mis pakkus tavaliste arusaamade järgi suurepärast karjääri, ja asus elama Edinburghi. Seda polnud võimalik seletada muuga, kui Jumala tööga ja vastusena ema palvele.

James hakkas hoolega uurima Jumala asju. Piiblit lugedes puudutasid teda sügavalt Iiobi sõnad: „*Ma olin ainult kõrvaaga kuulnud kuuldusi Sinust, aga nüüd on mu silm Sind näinud. Seepärast ma võtan kõik tagasi ning kahetsen põrmus ja tuhas*“ (Ii 42:5,6).

„Minu arusaamine patust on väga puudulik,“ palvetas James, „oo Jumal, õpeta mulle kõike, mida Sa tahad, et ma teaksin!“

Jumal vastas palvele. Vaga ema noorem poeg James tuli nüüd pattu kahetsedes risti alla ja koges peagi

võrratut Jumala armu. Pärast seda kogemust kirjutas ta oma vanale sõbrale: „Enne usu poole pöördumist polnud ma iial kogenud tõelist ja mõtestatud rõõmu. Minu varasemad meelelahutused meenutavad nüüd paja all praksuvat haotuld.“

Jumala armust sai temast Issanda Jeesuse pühendunud järgija. Ta teenis oma Meistrit järgmised 57 aastat, neist 52 ustava pastorina. Kümne aasta jooksul, mil James merd sõitis, oli Robertist saanud maahärra, kes arendas oma valdusi. Ühel päeval jalutas ta koos ühe Clami nimelise vabamüürlasega oma maadel. Jututeema kaldus vabamüürluselt universumi suurele Arhitektile. Arusaam usu kaudu õndsakssaamisest kõlas selle alandliku, kuid aruka ja teadliku kristlase suust nõnda selgelt ja piibellikult, et Robert mõistis selles sisalduvat head sõnumit ja võttis selle vastu kogu südamega.

Samas mõistis ta, et ristiusku ei saa poolikult harrastada. „Kui see on tõde,“ ütles ta, „siis peame tooma mis tahes ohvreid, et seda levitada.“

Kui ta kuulis uutest misjonipõldudest Indias, siis müüs ta oma kauni Airthrey mõisa, et saadud rahaga asutada Benaresi misjon. Kui see plaan kohtas Ida-India Kompanii vastuseisu, siis investeeris Robert oma vara noorte töötajate ettevalmistusse, pühakodade rajamisse ja sisemisjoni arendamisse.

Sammhaaval ja viisil, mida nad ei osanud oodata, juhiti mõlemat venda edasi, kuni nad leidsid end olevat

keset vaimulikku ärkamist, mis mitmeti meenutas Jumala suurte tööriistade Whitefieldi ja Wesley aega. James hakkas kuulutama tänavatel ja teedel ning suured inimhulgad pöördusid Kristuse poole. Sellest kujunes kogu rahvast puudutav vaimulik impulss ja prohveteeriti, et Šotimaa jääb seda jutlustajat alati mäletama.

Kuigi varane surm oli lahutanud vaga ema tema armastatud poegadest, läbisid tema pisarad ja palved Issanda poole hõbeniidina kogu meeste elu ja said viimaks imelise armu läbi vastuse.

Frances Willard

*M*ina annan neile ühesuguse
südame ja annan nende sisse
uue vaimu. Ma kõrvaldan nende ihust
kivise südame ja annan neile lihase
südame (Hs 11:19).

10. peatükk

Viimaks vaba kahtlustest

Forest Home'i talu asus Janesville'i lähedal Wisconsinis, iidsete tammede ja hickoripuude vahel, ääretu laane serval. Siin elas Willardite perekond – isa, ema, Oliver, Mary ja Frances. Nad olid siia äsja kolinud Chicagost. Lapsi, kes asusid kohe maadeavastajaliku huviga ümbruskonda uurima, tervitasid linnulaul, lehtede sahin ja lõunasse voolava Rock Riveri jõe leebe vulin. Kõikjal ümbritses neid rikkalik loodus, millest linn oli neid siiani ilma jätnud.

Imelik, et sellise imelise looduse keskel elav laps võiks kahelda Looja olemasolus. Kuid nii see oli: Frances oli kahtleja. Tema kodus valitses vaimulik õhkkond. Kohe, kui tüdruk oma esimesi sõnu ütles hakkas, õpetati talle palvetamist ja kingiti talle Piibel, ühena ta esimestest raamatutest.

Juba väga noorena hakkas ta huvi tundma Jumala vastu. Kes Ta oli ja kus asus? Kuidas inimesed Tema kohta teavad? Kui tüdrukule öeldi, et sellest räägib Jumala raamat Piibel, siis tahtis ta teada, kuidas inimesed teavad, et see on Jumala raamat. Kui isa väljendas soovi,

et tütrest saaks kristlane, siis küsis viimane: „Kus on Kristus? Ma ei näe Teda ega tunne Tema käte puudutust.“

Francesi küsimused olid nii keerukad ja kahtlused nii hästi põhjendatud, et ema hakkas tütart väikeseks uskmatuks pidama.

Isa Willard oli väga range hingamispäeva pidaja. Sel päeval ei loetud ei ajalehti ega raamatuid, mis polnud just vaimuliku sisuga. Lapsed ei tohtinud tööd teha ega mänguasjadega mängida. Mida pidi siis energiast pulbitsev laps tegema? Õnneks ei pidanud isa patuks pühapäeviti mööda metsi ja välju kõndida. Seda ta tegi ise ja võttis ka Francesi kaasa.

Ühel pühapäeval märkas isa, et tüdruk oli jalutuskäigule oma taskunoa kaasa võtnud.

„Aga Frances,“ lausus isa, „ma ju palusin sind pühapäeval mitte puutööd teha!“ Tütar palus: „Isa, kas ma võin lihtsalt noaga vesta, midagi kindlat tegemata?“ Tüdruku järjekindlus võitis ja tema süda jäi rahule.

Teisel pühapäeval, kui ta pidi koju jääma, tahtis ta väga joonistada. Ta läks ema juurde ja palus: „Kas ma võiksin saada oma tahvli, kui luban, et joonistan üksnes palvemaju?“ Ema naeris, oli nõus ja lubas talle isegi ette joonistada.

Tütarlapse kavalus tegi vanematele sageli nalja, kuid nad nägid ka ohtu. Kuhu selline diplomaatia tüdruku juhib? Oli selge, et tema pärast pidi pingsalt valvama ja

palvetama. Vanemad olid omalt poolt kõik teinud Francesi sünnist alates, nüüd sõltus kõik temast endast.

Mõned aastad hiljem lahkusid tütre kodust, et jätkata õpinguid kolledžis. Seal sõbrunes Frances ühe halva kuulsusega tüdrukuga ja vanemad otsustasid tema eest hoolitsemist jätkata. Nad saatsid tütre Milwaukees asuvast koolist teise, Illinoisi osariigis Evanstonis asuvasse kolledžisse. Vanemad kolisid ka ise sinna elama, et lastel silma peal hoida. Nende suurim mure oli Frances, kes ei varjanudki oma vastumeelsust igasuguse religiooni vastu. Ta osales vaid nendel jumalateenistustel, mis olid koolis kohustuslikud. Ta väitis, et ei tea Jumalast midagi ja tal ei ole usku. Kuigi ta ise end otsijaks nimetas, pidasid paljud teised teda ususalgajaks. Mida pidid vanemad ette võtma selle ruugete juustega targa, ilusa ja populaarse tüdrukuga, kes oli otsustanud oma südame sulgeda Päästjale? Vaid Taevane Isa nägi vanemate pisaraid ja ahastust tütre pärast.

Ka õpetajate tarkus oli otsas. Arvestades tüdruku andekust ja suurt mõju kaasõpilastele lootsid kõik, et ta lõpetab kooli tugeva isikliku usuga. Kord julgustas õpetaja Jones, kellest Frances väga lugu pidas, teda vastama avalikul koosolekul altarikutsele. Õpetaja oli ülimalt õnnelik, siis aga saabus Francesilt järgmisel päeval kiri, mis purustas kõik illusioonid.

Frances kirjutas: „Olen külm nagu jäämägi, ükskõikne nagu kivi... Kui on tõesti olemas Jumal, taevas, põrgu ja

saatan, siis on minuga asjad veel pooleli. Mulle on õpetatud neid asju, kuid olen kahelnud lapsest saadik... Kui peaksin palvetama, siis ausalt öelda peaksin seda tegema nii: „Oo Jumal, kui oled olemas, päästa mu hing, kui mul on hing!“ Mulle kui usklike vanemate lapsele, kelle eest on tuhandeid kordi palvetatud, on seda alandav tunnistada... Siiski arvan, et peaksite seda teadma. Olen valmis kirikusse minema, kui see Teie arvates mulle kasuks tuleb, kuid kuni mul selgust pole, ei lähe ma altari ette. Aga kui ma seda kord teen, siis ilma sundimata.“

Koolis toimusid pidevalt üldised palvekoosolekud, kursuse palvekoosolekud, misjonikoosolekud ja äratuskoosolekud, kuid Frances ei tundnud nende vastu mingit huvi. Ühel päeval oli õpetaja Jones õpiku maha unustanud ja Frances andis talle kasutamiseks enda oma. Läbivõetava teema juures märkas õpetaja tüdruku poolt valgele servale tehtud märkusi. Sealt võis lugeda: „Kui ma seda õppetükki alustasin, siis ei osanud ma öelda, kas Jumal on olemas. Nüüd aga, tänu juhataja Waylandile ja teistele, võin südamest öelda, et usun Jumalasse, kes on minu Taevane Isa.“

See andis õpetaja Jonesile kindluse, et valgus on koitmas, ning pani julgust saanud vanemad ja õpetajad veelgi enam palvetama. 1859. aasta juunikuus jäi Frances tüüfusesse. Ta oli siis üheksateistkümne aastane. Voodis lamav neiu kuulis arsti kõrvaltoas ütlemas, et kriis on

veel ees ja pole kindel, kas ta peab vastu. Seejärel kuulis ta üht teist häält, mis kõlas hoopis lähemalt: „Mu laps, anna oma süda Minule! Ma olen sind pikalt kutsunud rõõmu abil, nüüd kutsun sind katsumusega, kuid olen sind alati armastanud igavese armastusega.“

Sellele vaidles vastu vaenlase hääl: „Sa oled ju nii otsusekindel ja tugev, et see füüsiline nõrkus sind küll maha ei murra. Sul on kainet mõistust ja kunagi pole ristiusk suutnud sind veenda. Pea vastu, kui saad terveks, siis kaovad ka need mõtted!“

Kui esimene hääl tõi kaasa pehmet tiivapuudutust meenutava sooja, päikeselise ja turvalise tunde, siis teine kõlas külmalt ja põlastavalt nagu nahkhiire laperdus. Nõrk keha pidas rasket võitlust, kuid lõpuks tõusid hingepõhjast pühalikud sõnad: „Jumal, kui Sa lased mul terveks saada, siis püüan elada kristlasena!“

See otsus ei toonud ta südamesse veel rahu ja sise- mine hääl jätkas: „Sa pead seda kohe avalikult teatama!“

Frances kutsus teisest toast ema ja ütles talle: „Ema, ma pean sulle ütlema, et kui Jumal mind terveks teeb, siis püüan elada edaspidi kristlasena!“

Ema, kes oli südamest palvetanud tütre pärast tema sünnist saadik, põlvitas nüüd voodi äärde ja nuttis rõõmust.

Pärast tervenemist käis Frances kahe nädala jooksul äratuskoosolekutel ja läks kokku neliteist korda altari

ette. Ta lootis kogeda mingit erilist tunnet, mis kinnitaks tema pöördumise ehtsust.

Lõpuks tegi ta targa järelduse, et pöördumine on usu, mitte tunnete küsimus. See küsimus oli tema jaoks lõplikult lahendatud juba siis, kui ta haigevoodel oma otsuse tegi.

Ühel pühapäeva õhtul andis Evanstone'i metodisti kiriku pastor võimaluse kõigile prooviliikmeks soovijatele kohtuda temaga altari ees. Pärast hetkelist vaikust tõusis vaid üks inimene ja suundus kindlal sammul piki vahekäiku altari suunas. See oli Frances. Sajad näod väljendasid imestust ja kõik silmad pöördusid temale. Seejärel ilmusid paljude silmadesse pisarad. Keegi alustas ülistuslaulu ja seda laulis terve kogudus südamest ja tänulikult kaasa. Seda on hiljem nimetatud prohvetlikuks lauluks, sest Illinoisi metodisti kirikule on ajaloos vähesed liikmed toonud nii palju au ja kuulsust kui Frances E. Willard.

Mõned aastad töötas Frances eduka õpetajana, siis sai ta kaks tööpakkumist. Esiteks pakuti talle New Yorki koolijuhataja ametit suure palgaga, teiseks kutsuti ta Chicago Naiste Kristliku Karskusühingu presidendiks, mis oli vabatahtlik töö. Frances otsustas viimase kasuks, sest pidas karskustööd õpetamisest tähtsamaks.

Ta hakkas reisima ühest linnast teise üle kogu USA ja pidama karskusteemalisi loenguid. Oma vaikse vääri-

kuse ja kristliku meelsusega võitis ta palju sõpru, kes asusid toetama alkoholivastaseid meetmeid. Mõne aja pärast sai temast Üleriigilise Naiste Kristliku Karskusühingu (Woman's Christian Temperance Union) president, hiljem organiseeris ta ülemaailmse karskusühingu (Formed Worldwide W.C.T.U.), mida asus ka juhtima.

Tema elutöö tulemusena tehti USA konstitutsioonis joovastavate jookide kohta käivad parandused [Eighteenth (Prohibition) and Nineteenth (Women Suffrage) Amendments]. Illinoisi osariik püstitas tema mälestuseks Washingtoni Kapitooliumile marmorsamba. Frances E. Willard oli Jumala armust oma vagade vanemate palvete vili.

Rodney „Mustlase“ Smith

*J*a kõik su ehitajad on Issanda
õpilased ning su lastel on suur rahu
(Js 54:13).

11. peatükk

Issand, päästa minu Rodney!

Väike Rodney Smith ei unustanud kunagi õhtut, mil tema avara mustlashingega isa leidis Issanda. Isa tuli äratuskoosolekult nende vankrite juurde, mis olid parajasti Eppingi metsas Inglismaal. Tema nägu säras, „nagu valgustanuks seda igaviku mäetippudel paistev valgus“. Nii kirjeldas Rodney hiljem seda vaatepilti.

Isa oli juba varem sügavalt järele mõelnud oma hinge tuleviku peale. Näiteks toimus see siis, kui ema suri. Ema laulis oma viimastel hetkedel:

„Mul on Isa töötatud maal.

Mu Jumal hüüab mind, pean minema
kohtuma Temaga töötatud maal...“

Siis palus ta mehel olla lastele hea isa. Pärast naise lahkumist oli isa väga murtud, ta palus Jumalalt päästet, kuid ei leidunud kedagi, kes oleks tulnud vaesele mustlasele päästeteed näitama. Mõni aeg hiljem leidis ta tee misjonimajja, kus ta viimaks Jeesusega kohtus.

Nüüd istus ta vankris, leebe nagu väike laps. Ta kutsus oma orvuksjäänud lapsed kokku, pani käed

nende ümber, põlvitas ja palvetas igapäev eest. Seda palvet ei unustatud iialgi. Ka aastaid hiljem tundis Rodney oma elul selle esimese palve püha mõju ja õnnistust.

Lapsed heitsid asemetele, kuid ei suutnud uinuda. Isa laulis omaette: „Ma usun, jah ma usun, et Jeesus suri minu eest!“ Kui hommik koitis, oli ta endiselt täis uut elu ja rõõmu Kristuses. Taas palvetas ta oma laste päästmise pärast. Sellest päevast alates muutus elu mustlasvankris kauniks nagu lilleõis. Eelkõige tajusid seda lapsed. Umbes isaga samal ajal leidsid Jumala ka tema kaks venda ja varsti hakkasid nad kolmekesi maad mööda ringi sõitma ja evangeeliumi kuulutama. Kõikjale võeti ka pered kaasa. Isa palvete peale olid Jumala leidnud vanemad õed Emily, Lavinia ja vend Ezekiel. Nüüd oli vanuselt järgmine Rodney. Ta ei rääkinud oma tunnetest kellelegi, kuid tundis samuti Jumala kutset. Kuidas saigi see olla teisiti, kui isa pidevalt palvetas: „Issand, päästa minu Rodney!“

Väikesele poisile, eriti vaesele mustlasele, oli raske astuda aususe ja headuse teele. Tühi kõht sundis teda ronima naabri ploomipuu otsa, kus ta sõi nagu jaksas ja pani ka taskud täis. Kui külla tuli tsirkus, siis oli selle kirevus, muusika, klounid ja loomad liiga suur ahvatlus mustlaspoisile, kel polnud pennigi taskus. Ta ei suutnud vastu panna kiusatusele ilma piletita sisse lipsata.

Kord reisis isa Bedfordi ja võttis poisi kaasa. Seal rääkisid inimesed kuulsast John Bunyanist. Nad külastasid ka kirikut, kus see mees oli jutlustanud. Rodney vaatas ka jumalamehe monumenti ja tiirles selle ümber kõik ülejäänud Bedfordis veedetud päevad. Rahvas rääkis, et Bunyan oli olnud algul patune hulgas, kuid sai siis päästetud ning temast tuli suurmees. Rodney vaatas üles kaju poole ja soovis südames saada selle mehe sarnaseks. Kas pidi ta siis kogu elu veetma mustlasvankris kasutult ringi logistades?

Ühel õhtul istus ta laagri lähedal mahakukkunud vanale puutüvele. Ümberringi kasvas peaaegu poisi kõrgune rohi. Ta mõtles emale, kes on taevas, siis mõtles ta kaunile elule, mida elasid ta isa, vend ja õed ning lõpuks ütles endale: „Rodney, kas sa jääd mustlasena mõttetult ringi rändama või saab sinust kristlane, kelle elul on kindel eesmärk?“

Ümberringi valitses vaikus ja ta kuulis oma südame-lööke. Järsku ütles ta valjusti eneselegi ootamatult: „Jumala armust saan ma kristlaseks ja kohtun emaga taevas!“

Otsus oli tehtud, kuid ta ei kuulutanud seda avalikult ja nii ei kogenud ta ka loodetud rahu. Mõni päev hiljem läks ta väikesesse metodisti kabelisse. Ta mõtles omaette: „Kui seal avaneb võimalus, siis annan oma elu avalikult Kristusele.“

Tõepoolest, kutse esitati ja Rodney oli esimene, kes põlvitas altari piirdele. Kogudus laulis: „Kui lähen ära, siis hukkun. Ma parem proovin, sest kui taganen, siis suren igavesti.“

Sellele järgnes salm: „Ma usun, ma tahan uskuda, et Jeesus suri minu eest. Et ristil valati Ta verd ja patust mind Ta vabastas.“

Peagi põlvitas üks vanem mees poisi kõrvale ja hakkas palvetama. Seejärel meenutas ta kirjakohta: „*Kõigile, kes Tema vastu võtsid, andis ta meelevalla saada Jumala lasteks, neile, kes usuvad Tema nimesse*“ (Jh 1:12).

Rodney hakkas nuuksuma: „Ma tean, et ei saa usaldada iseennast, sest ma pole keegi, ja ma ei saa usaldada seda, mis mul on, sest mul pole midagi. Ma ei saa usaldada seda, mida tean, sest ma ei tea midagi. Ma usaldan vaid Jeesust!“

See osutus väga lihtsaks. Otsekohe murdis valgus ja päästekindlus tee Rodney südamesse. Ta läks koju ja rääkis isale, et tema palved olid vastuse saanud. Isa oli väga õnnelik, ta nuttis rõõmupisaraid ja küsis: „Rodney, kuidas sa tead, et oled päästetud?“

Mida oskas väike poiss vastata? Seda polnud lihtne seletada. Ta pani käe südamele ja lausus: „Isa, ma ei oska muud öelda, kui et siin on nüüd soe!“ Ta koges

sedasama, mida olid kogenud jüngrid Emmause teel. Nad võisid vaid öelda, et nende süda olid põlenud!

Järgnevatel aastatel sai Rodney ehk Mustlase-Smith, nagu teda tunti, üheks oma aja suurimaks hingedevoitjaks. Ta külastas mitu korda Ameerikat ja reisis ümber maailma, kuulutades evangeeliumi nii sõna kui lauluga. Tema edu saladus oli selles, et ta armastas kõiki inimesi.

Võib-olla kujundasid tema iseloomu lapsepõlves kogetud raskused. Talle olid kallid mälestused emast, kes surres laulis lootusest kohata kord taevas oma lapsi, ja mälestused isast, kes palvetas kirglikult oma laste ja eriti just tema pärast. Lisaks oli tal meeles isa piiritu rõõm, kui palved vastuse said. Rodney teadis, et ilma nende palveteta oleks ta endiselt mustlasvankris kaugel Jumalast. Iialgi ei väsinud ta tänamast Loojat, kes kutsus ta välja sihitust elust Jeesuse Kristuse evangeeliumi teenistusse.

Daniel Quorm

*T*a ei kahelnud Jumala töötuses
uskmatuna, vaid sai vägevaks
usus, ülistades Jumalat ja olles täiesti
veendunud, et Jumal on vägev ka
täitma seda, mida on töötanud
(Rm 4:20,21).

12. peatükk

Kus olen igavikus?

Vana raamat lebas alati käeulatuses. Selle vanaaegne karedast riidest köide oli kunagi olnud roheline, kuid nüüdseks tugevasti pleekinud. Kaas hoidis vaevalt koos tumepruunist servast väljaulatuvaid lahtisi lehti. See eelmiste põlvkondade pärand ei näinud just ilus välja, kuid Daniel Quormi hingele oli see kallis varandus, sest seal olid temale mõeldud hoiatused, juhised ja töötused. Veelgi enam, raamatu eeslehele oli kirjutatud suures kirjas „Minu ema Piibel“.

Daniel oli kingsepp, kes elas Inglismaal Pewinnini külas, mis asus kolmest küljest merega ümbritsetud neeme tipus. Danieli majakese ümber oli kiviaed, millel kasvas ilus väike müürilill, võisteldes ilu poolest kollase mändvetika kihiga, mis kasvas õlgkatusel, ning fuksiatega, mis ümbritsesid majaseinu.

Akna all, töölaua ääres, õmbles ja toksis kingsepa-haamriga Daniel. Sealsamas lebas ka vana Piibel. Üks esimesi mälestusi kaugest lapsepõlvest oli seotud selle raamatuga. Ta oli istunud ema põlvel ja vaadanud tema

nägu, mis muutus Piibli Jumalat tänades nii õrnaks ja hellaks.

Ema oli teinud Piiblis siin-seal pliiatsiga märkmeid ning ümbritsenud ringiga kirjakohti, mille juurde oli servale lisatud ka kuupäev. Daniel teadis, miks oli ära märgitud psalm 46. Sellest oli saanud omamoodi tähis, otsekui Eben-Eeseri mälestuskivi (1Sm 7:12). Prantsuse sõdade ajal oli Daniel veel väike poiss. Kui saabus hirmutav sõnum, et Napoleon kavatseb Inglismaale tungida, viis ema ta oma tupp. Seal nad põlvitasid kahekesi ja ema usk sai kinnitust Pühakirja sõnadest: „*Jumal on meie varjupaik ja tugevus, meie abimees kitsikuses ja kergesti leitav. Sellepärast me ei karda, kui maa liiguks asemelt ja mäed kõiguksid merede põhjas*“ (Ps 46:2,3).

Seejärel valas ema palves Issanda ette välja oma südame.

Umbes kümme aastat hiljem astus Daniel taas kord ema tupp. Isa oli äsja lahkunud igavikku. Hämarias valguses põlvitasid mõlemad vaikuses, siis avas ema Piibli ja luges kindla ja leebe häälega „*Ära kard... Sest sinu Looja on su mees, vägede Jehoova on Tema nimi; sinu Lunastaja on Iisraeli Püha, Teda nimetatakse kogu maailma Jumalaks*“ (Js 54:4,5).

Need sõnad ja hääletoon tungisid sügavale noormehe südamesse ja muutsid üksijäänud ja mureliku ema talle väga kalliks. Daniel mõistis, et kõigis muredes sai ema abi Issandalt.

Ema palvetas palju kordi koos Danieliga. Tema südamest tulev palve oli, et poeg leiaks Päästja ja jõuaks kord õnnelikult taevalinna. Daniel tundis alati, et see on tema jaoks liiga kõrge eesmärk, kuid kuna ema oli selle saavutanud, siis andis see teadmine pojale rahu ja kindlustunde. Ühel päeval jõudis Danieli teadvusse hirmu äratav arusaamine, et tal endal tuleb vastutada oma hinge eest. Ema sai küll palvetada, kuid mitte tema eest otsustada.

Kord istus Daniel ühel õhtul kaua ülal kingsepatööd tehes. Järsku kuulis ta nurgas seisvat vanaisa kella tiksumas kuidagi imelikult. Sel hilisel tunnil kõlas kellast monotoonne ja ärev heli, mis meenutas küsimust: „Kus – igavikus? Kus – igavikus?“

Tuhakarva näoga Daniel pani tööriistad ehmunult kõrvale. Ta vaatas kella kahtlustavalt ja uuris seda nagu elusolendit. Tal oli tunne, et peab sellele ebamugavale küsimusele vastama.

„Kuid see on kõigest kell!“ julgustas ta end ja püüdis jätkata tööd, mis pärast isa surma elatist andis nii talle endale kui emale. Ta võttis nahatüki, naaskli ja haamri, et taldu naelutada. Kuid kuuldut ei saanud unustada, sest kellavärk jätkas: „Kus – igavikus? Kus – igavikus?“

See muutus väljakannatamatuks. Ta pani töö kõrvale, läks tüütu kella juurde ja avas selle kitsa ja kõrge ukse. Tiksuja jätkas veelgi valjemini: „Kus – igavikus?“

Danieli sõrm peatas pendli, kell jäi seisma ja noormees jätkas tööd. Vaigistanud ebameeldiva hääle, võttis ta rahulolevana kätte nahatüki, haamri ja tallanaelad, et tööd jätkata. Et kõhedat tunnet maha suruda, püüdis ta muretult vilistada, kuid sellest polnud abi, sest vaikus oli veelgi piinavam kui kella tiksumine.

Mehe südametunnistus hakkas teda süüdistama rumaluses ja arguses.

Tõe palge ees polnud tal enda kaitseks midagi öelda. Daniel mõistis olukorda ja pisarad kippusid silma. Ta pani tööriistad kõrvale ja ta huultele kerkisid kahetsust väljendavad sõnad. „Kui rumal ma olen,“ ägas ta, „kella peatamine ei peata aega. Hetked mööduvad sõltumata sellest, kas panen neid tähele või mitte. Aeg viib mind endaga kaasa. Kus olen igavikus?“

Daniel pani kella uuesti käima ja langes põlvili. Kaminas kukkus ümber põlev halg ja paiskas üles säde-meid. Mehe kahetsevas ja vaevatud südames hakkas viimaks tärkama usk: „Oo Issand, Sina ei põlga ära murtud südant! Minu oma on puruks löödud, ole mulle armuline ja päästa mind!“

Vana kell lõi kaksteist lööki ja Daniel tõusis püsti. Tiksumine jätkus ikka: „Kus – igavikus? Kus – igavikus?“

„Nüüd olen kindel,“ hoovasid noormehe südamest sõnad, „kiidetud olgu Issand, olen igavikus koos Temaga!“ Vana oli möödunud ja kõik oli uueks saanud.

Kell oli löönud päeva viimase tunni, ühtlasi oli lõpp vanal elul. Uus oli algamas!

Nii oli Daniel Quorm pöördunud ja hakkas varsti ümbruskonnas evangeeliumi kuulutama. Ta jätkas tööd kingsepana Pewinninis, kuid temast sai 1820. aastatel vaimulik juht nii metodisti külakogudusele kui ka ühele kaevurite kogukonnale. Nagu ta oli kasutanud kingsepa-haamrit ja naasklit heaks otstarbeks, nii tuksus ta avatud ja soe süda neile elust räsitud inimestele, kes vajasid tema abi.

Enam armastatud vana Piibel oli alati käepärast. Pühakirja ja ema palvete mõjul jõudis ta vaimuliku tasemeni, mis lubas aidata ligimesi ja tuua au Issandale. Ta luges alati varahommikuti enne tööpäeva algust Pühakirja. Salmid jäid tema mõtetesse, Püha Vaim tegi need elavaks ja neist said väärtuslikud vaimulikud õppetunnid, mida ei saanud üksnes endale hoida. Ta jagas neid aeg-ajalt inimestega, kes tõid talle kingsepatööd. Tavaliselt jagas ta aga külarahvale oma südamest tulevat sütitavat, õpetavat ja lohutavat sõnumit metodisti klassikoosolekutel.

Daniel Quorm oli üks suurest hulgast metodisti kohaliku töö juhtidest, kes aitas Inglismaa rahval süüdata ja alal hoida lihtsat usku Kristusesse, armastust kadunud hingede vastu ja püüdlust täieliku pühitsuse poole.

James Hudson Taylor

*J*a niisugune on mu leping nendega,
ütleb Issand: Minu Vaim, kes on su
peal, ja Minu sõnad, mis Ma olen
pannud sulle suhu, ei lahku sinu suust
ega sinu järglaste suust ega sinu järg-
laste järglaste suust, ütleb Issand,
nüüdsest ajast alates ja igavesti
(Js 59:21).

*S*ellepärast Ma veel riidlen teiega,
ütleb Issand, ja riidlen ka teie laste
lastega (Jr 2:9).

13. peatükk

Paljude miilide taga

Ajal, mil John Wesley veel elas ja metodism oli alles sündimas, said sellest õnnistusest osa ka James ja Betty Taylor. Kümme aastat hiljem oli neil au anda peavarju John Wesleyle oma majas Barnsley's. Sealsamas, Old Mill Lane'i lõpus, toimus ka esimene metodisti klassikoosolek Barnsley's ja hiljem kodune jumalateenistus.

Barnsley polnud „armuga tuttav“ paik, mis oleks aidanud James ja Betty Tayloril usus kasvada. Isegi John Wesley kirjutas oma päevikus, et Barnsley oli kuulus oma „kurjade elukommete poolest“. James Taylorist sai ometi julge Issanda tunnistaja, kuigi talle sageli tasuti alanduste ja mõnitustega. Teda oli pekstud, kividega loobitud, mudas veetud ja koguni klaasipuru silma hõõrutud – seda kõike Issanda nime pärast. Kõige selle keskel õppisid James ja Betty teist pöske ette pöörama. Võib-olla just välise surve tõttu muutus kodu neile väga armsaks ja nad toetasid teineteist ustavalt kõigis olukordades. Selle püha eeskuju ja tava pärandasid nad ka oma lastele ja lastelastele.

Neid väärtusi anti edasi järglastele, kuni neist sai osa ka teine James Taylor – Old Mill Lane'i vanapaari lapselaps. Koos oma naise Ameliaga elas temagi Barnsleys.

Noor James oli vaimsete huvidega. Kord luges ta raamatut „Kapten Basil Halli reisirid“ ja oli tõsiselt liigutatud murest hiinlaste vaimulike vajaduste pärast, mida raamatus kirjeldati.

Tal tekkis soov minna misjonärina Hiinasse, kuid kuna see osutus võimatuks, hakkas ta palvetama, et Jumal kingiks neile poja, kes pühendaks oma elu selle suure maa evangeliseerimiseks. Hiljem luges James Piiblist Jumala nõudest Iisraeli esmasündinute suhtes.

Ühel hardushetkel pöördus James oma abikaasa poole: „Amelia, esmasündinu kuulub õigusega Jumalale. Pühendagem laps, keda ootame, juba enne sündi Kõigekõrgemale.“

Nii nad tegidki siiralt ja pühalikult, mõlema käes Piibel.

21. mail 1832 sündinud James Hudson Taylorit ümbritses kohe vaimulik mõju ja jumalakartlik elu.

Isa võttis poja sageli kaasa oma palvekambrisse, mille uks suleti ja kus isa poisi vaimuliku arengu pärast palvetas. Hiljem tunnistas Hudson, et Püha Vaim puudutas teda juba varases lapsepõlves ja umbes neljateistkümnemesena andis ta oma elu Jumalale. Täiskas-

vanuks saanud, asus ta tööle pank ja tasapisi võtsid maad kahtlused.

Ilmalike sõprade mõjul hakkas temagi süda igatsema selle maailma rikkust ja lõbu. Ta tegi koguni tutvust jumalavastaste õpetustega.

Vanemate süda oli murdumas. Nad nutsid, paastusid ja palvetasid. Ühel laupäeval pidi ema külastama inimesi, kes elasid 70–80 miili kaugusel. Seal haaras teda suur mure poja pärast. Lauast tõustes läks ta oma tuppa, et seal niikaua palvetada, kuni Jumal vastab. Ema palve kestis väga kaua, aga viimaks hakkas ta rõõmsalt Jumalat tänama. Püha Vaim oli talle teada andnud, et poeg on päästetud. Kaks nädalat hiljem naasis ema koju ja Hudson tuli teda tervitama. Ta tahtis emale juhtunust rääkida, kuid juba hakkas ema teda kallistama. „Ma tean, poeg,“ ütles ta, „olen juba kaks nädalat rõõmustanud hea sõnumi üle, mida sa tahad mulle rääkida!“

„Kuidas nii,“ imestas Hudson, „kas õde Amelia murdis lubaduse ja rääkis sulle?“

„Ei, ma ei kuulnud seda üheltki inimolevusest,“ vastas ema, „Püha Vaim rääkis mulle sellest!“

Ometi tahtis ta teada kõigest, mis oli juhtunud, ja Hudson jutustas talle. Selsamal laupäeval, mil ema oli suures mures palvetamas Hudsoni pärast, tundis poeg end üksildase ja kurvana. Ta läks isa raamaturiiu juurde, et leida mingit lugemist. Aga ta ei leidnud midagi huvitavat ja valas siis välja korvi, milles olid mitmesu-

gused voldikud. Ta valis nende hulgast ühe evangeelse traktaadi ja mõtles: „See algab kindlasti mõne põneva looga ja jätkub siis jutluse või hoiatusega lõpus. Ma loen läbi alguse ja jätan lõpu neile, keda see rohkem huvitab.“

Ta läks vanasse aita, kus sai olla omaette, istus maha ja hakkas muretult voldikut lugema.

„Kui on olemas pääste, siis pole see minu jaoks,“ oli ta sageli mõelnud. Ta otsustas, et lõpetab kohe lugemise, kui tekst muutub pealetükkivaks. Ometi torkas talle kohe loo alguses silma üks fraas: „Kristuse lõpetatud töö“.

„Mida see peaks tähendama,“ imestas Hudson, „miks ei nimetata seda Kristuse lunastustööks? Mis on see lõpetatud töö?“

Vastuse leidis ta ise: „See on pattude täielik lepitus. Meie võlg on makstud, Kristus on surnud meie pattude eest ja mitte ainult meie, vaid kogu maailma pattude eest.“

Mis jäi Hudsonil veel teha, kui kogu töö oli lõpetatud ja kogu võlg makstud?

Rõõmus arusaamine valgustas Püha Vaimu läbi Hudsoni südant nagu välgusähvatus. Polnud vaja teha muud kui langeda põlvili, kahetseda pattu, pöörduda ära patuteelt, võtta vastu Päästja ning tänada teda kogu igaviku!

Kui ema oma kambris põlvili Jumalat tänas, tegi Hudson vanas aidas sedasama. Jumal tegutses mõlema juures vaatamata neid eraldavatele paljudele miilidele.

See oli alles algus. 1854. aastal sõitis kahekümne kahe aastane Hudson Taylor Hiinasse, täites sel viisil oma isa unistuse (millest isa rääkis Hudsonile alles seitse aastat hiljem). Hudson Taylor töötas Hiinas viiskümmend üks aastat ja selle ajaga ta rajas ja arendas välja Hiina sisemaa misjoni, kus töötas lõpuks 750 misjonäri ja 700 kohalikku kaastöölist. Tema käest käis läbi neli miljonit dollarit, mis kulutati evangeeliumi levitamiseks Hiinas, ja 13 000 hinge võttis vastu Kristuse.

Andrew Murray

*T*ea, et Issand, su Jumal, on Jumal,
ustaõ Jumal, kes lepingut peab ja
heldust osutab tuhandenda põlveni
neile, kes Teda armastavad ja Tema
käske peavad (5Ms 7:9).

14. peatükk

Tuhandenda põlveni

Väike Andrew põlvitas ema kõrval, kes palvetas: „Oo Issand, kes Sa tead kõike, kes Sa näed nii päeval kui ööl, andesta mulle Kristuse nimel kõik, mida olen sel päeval halba teinud!“ Väike poiss kordas ema palvest iga sõna, püüdes matkida ka ema hääletooni. Ema jätkas: „Hoi mind sel ööl, ma tahan usaldada end Sinu hoolde ja jääda alaliseks Sinu õnnistuse alla, sest Sina oled väe ja igavese halastuse Jumal. Aamen.“

Ka kuuskümmend aastat hiljem võisid lapsed täpselt korrata palvet, mida ema Murray oli nendega igal õhtul ustavalt palvetanud.

Proua Murray oli erakordne ema. Tema abikaasa oli misjonär ja nad elasid Lõuna-Aafrikas. Nende suures majapidamises oli palju vajadusi, kuid proua suhtus kõigesse rahulikult ja leplikult. Tema südames oli Jumala rahu ning see paistis igas olukorras ja alati välja. Selle taga peitus osadus Jumalaga. Ta ei jätnud kunagi vahele isiklikke hardushetki. Lapsed ja teenijad teadsid, et kui ema kambri uks on suletud, ei tohi teda segada. Sellele ei koputatud isegi pakiliste küsimuste korral.

Ka pereisa elas osaduses Jumalaga. Pühapäeva õhtutest jäid laste südamesse unustamatud mälestused, sest siis luges isa väga haaravalt ette Pühakirja. Reede õhtuti palvetas isa ärkamise pärast. Siis seisid lapsed harduses isa ukse taga ja kuulasid tema häälekat palvehüüdu Jumala poole Püha Vaimu väljavalamise pärast.

Tundus, et selline imeline olukord jääb kestma alaliseks, kuid peagi muutus kõik. Kümneaastane Andrew ja tema kaheteistaastane vend John pidid saama kooliharidust, kuid selleks polnud Graaff Reineti misjonimajas mingeid võimalusi. Otsustati, et poisid tuleb saata Šotimaale kooli. Vanemad mõistsid selle otsusega seotud riske, kuid nad uskusid Jumala juhtimist ja usaldasid poegade ihu ja hinge Tema hoole alla.

1838. aasta kevadhommikul seisis pere India ookeani rannikul Port Elizabethis, ligi kolmsada kilomeetrit eemal Graaff Reineti misjonist. Aurulaev, mis pidi lapsed peale võtma, oli sisenemas sadamasse. Andrew tundus vanematele, kes tema üle väga uhked olid, isegi väiksemana kui tavaliselt. Vanemate südamed olid mures ja nad esitasid endale pingelisi küsimusi selle sammu õigsuse kohta: „Kas nende süütu ja õrna noorema poja usk jääb kindlaks ja südametunnistus puhtaks?“ Need olid põletavad ja ahistavad küsimused. Kuid selle otsuse pärast oli päevi palvetatud. Nüüd usaldasid nad lapsed veel kord Jumala kätte, nagu nad seda juba ammu olid teinud.

Lahkumine ei kestnud kaua. Ei lapsed ega vanemad reetnud oma seesmisi tundeid ega südamevalu, mis neid peaaegu tükkideks rebis. Pärast kurba ja üksildast mere-reisi, kus puudus ema hoolitsev ja lohutav käsi merehai-guse ajal, jõudsid poisid Inglismaale. Viimaks avanesid nende onu maja ukсед Aberdeenis. Oli sügis ja õppetöö just alanud. Pikast reisist veel nõrgad poisid viidi juba järgmisel hommikul kooli.

John ja Andrew elasid selles majas seitse aastat ning olid ustavad ja tõsised õpilased. Kogu selle aja jooksul ei olnud ei onul ega tädil neile midagi ette heita. Hiljem nad ütlesid: „Meie arvates oli see nõnda tänu lõpmatutele palvetele, mida nende eest palvetati Graaff Reineti misjo-nimajas.“ Onul oli poeg ja kolm tütart, kes tunnistasid: „Meie olime nooremad ja nägime neis oma vanemaid vendi. Nende lahkumine oli meile suureks kurvastuseks!“

Enne kooli lõppu hakkasid poisid vanematele sage-damini kirjutama. Küsimus oli laste tulevases elukutses ja see tekitas palju muret. Pole teada, millised olid täpselt poiste plaanid, kuid nad olid küllalt ausad, et anda teada oma vastumeelsusest tädi suunamiste suhtes. Tädi püüdis innustada poisse mõtlema sellele, kuidas võita ligimesi Kristusele, mitte sellele, kuidas hakata rohkem raha teenima. Kindlat otsust veel ei tehtud, kuid polnud ka kindel, kas tädi arvamust kavatsetakse arvestada.

Kõik need kirjad pandi Graaff Reineti misjonimajas Issanda ette. Vanemad kahtlesid juba, kas nende otsus poisid õppima saata oligi olnud õige. Nad olid alati lootnud, et poegadest tulevad tublid evangeeliumi kuulutajad. Polnud sugugi lihtne sellest mõttest loobuda. Kui poisid nüüd valiksid elu sihiks pelgalt rahateenimise, oleksid vanemate ohvrid olnud liiga suured. Siiski oldi kindlad, et Jumala tahe sünnib kõiges. Vanemad lugesid ikka ja jälle töötust, millele nad olid aastaid tagasi oma pere päästmise lootuse rajanud: „*Tea, et Issand, su Jumal, on Jumal, ustav Jumal, kes lepingut peab ja heldust osutab tuhandenda põlvni neile, kes Teda armastavad ja Tema käske peavad*“ (5Ms 7:9).

Nii tuletasid nad Issandale meelde Tema töötust ja enda usku selle täitumisse. Jäi vaid palvetada – ja seda nad tegidki nii ööl kui päeval.

Viimaks saatis isa poegadele kirja. Pärast sissejuhatavat tervitust ja küsimusi tervise ja õpingute kohta kirjutas isa: „Olen tädiga samal arvamusel. Mulle ei meeldiks, et te pärast Graaff Reinetist Aberdeeni minekut ilmalikku ametit pidama hakkaksite, sest seda oleksite võinud õppida ka Hea Lootuse neemel. Ei maksa arvata, et meie aja kohtuametnikud ja notarid on nõnda printsipiaalsed ja moraalsed, et iga hing nendega kohtumisel aukartust tundma peab...“

Siis jätkas isa ettevaatlikumalt, püüdes kuidagi poegi suunata kristlikule tööle või vähemalt elama kodule

lähemal: „Kui tunnete huvi teoloogia, meditsiini või majanduse vastu, siis nendel aladel on Kaplinnas samad võimalused nagu kus tahes mujal.“

Kiri saadetud, ootasid palvetavad vanemad mitu kuud vastust. Muidugi lootsid nad, et poisid pöörduvad tagasi Lõuna-Aafrikasse, et aidata vanemaid misjonitöös. Kui aga Jumal vajab neid mujal, siis olid nad valmis alandlikult leppima Tema tahtega.

Kõige tähtsam oli see, et pojad kogeksid tõelist päästet ja järgiksid Jumala kutset, milline see iganes ka oleks.

Kui Andrew sai kuusteist ja John kaheksateist, saatsid nad vanematele sõnumi. Nad olid otsustanud pöörduda tagasi Lõuna-Aafrikasse, et seal evangeeliumi kuulutada. Nad mõlemad olid leidnud Päästja!

Vanemate rõõm oli kirjeldamatu. Kuid nende palved Graaff Reinetic kestsid edasi. Pojad jäid nende eestpalvetesse elu lõpuni ja vanemad said näha nende palvete rikkalikke vilju.

Andrew asus hoolitsema koguduste eest Bloemfonteinis, Worcesteris, Kaplinnas ja Wellingtonis. Tema jutluste siht oli alati muuta iga inimene täiuslikuks Jeesuses Kristuses.

Paljud kuulajad järgisid tema üleskutset pühaks eluks. Keegi kirjutas temast: „Meile tundus, nagu oleks meie ees vana heebrea prohvet, nagu Jesaja oma põletavate kujunditega või Hoosea oma kurblike üleskutsetega. Kuulajaskond paindus tema sõnadetulva ees nagu pajud

tormi käes. Andrew Murray kõneosavus haaras kõiki jäägitult.“

Tänapäeval mäletatakse rohkem tema kirjatöid. Teda tuntakse kui üht suurtest pühitusliikumise õpetajatest. Ta on vaieldamatu autoriteet palveelu saladuste tundmisel. Tema sulest on ilmunud palju raamatuid, nende hulgas „Eestpalveteenistus“, „Sisemine kamber“, „Palveelu“ ja „Koos Kristusega palvekoolis“. Palveelu, mida elati Graaff Reinetis, otsekui pärandus edasi pojale, kelle pärast oli palvetatud. Jumal kuulis armulikult ema ja isa igatsusi ja palveid ning vastas suurejoonelisemalt, kui nad oskasid mõelda või loota.

Päästarmee kindral

Bramwell Booth

***M**ie karigi peab tulema koos
meiega, sõrgagi ei tohi maha
jääda, sest sellest me ju võtame
Issanda, oma Jumala teenimiseks. Me
ei tea isegi, millega peame teenima
Issandat, enne kui jõuame sinna
(2Ms 10:26).*

15. peatükk

Ma ei luba neil hukka minna!

Väike viieaastane Bramwell Booth uuris kirja, mis oli tulnud kodust eemal olevalt emalt, kes oli isale koosolekutel abiks. Ema kirjutas: „Ma loodan, et palud iga päev Issandalt abi ja püüad teha seda, mida vanaema ja Mary sinult ootavad. Kui see nii on, siis teeb see kiri sind õnnelikuks. Kui väikesed lapsed on head, siis on nad ka rõõmsad. Ma pole oma elus näinud ühtki paha last, kes oleks õnnelik. Vanaema arvab niisamuti, sa võid seda ka temalt eneselt küsida. Kardan küll, et sul tuleb vahel liiga pikka aega üksi olla, kuid sageli ei saa me teha seda, mida tahaksime. Peame mõnikord ootama, kuni Issand meile loa annab, sest Tema teab alati paremini.“

Bramwell ehk Willie, nagu vanemad teda hüüdsid, teadis hästi, et pahad poisid ei ole rõõmsad, aga väga raske oli olla alati hea poiss. Ta polnud kindel, et Jumal teab alati kõike kõige paremini. Ent kindlasti teadis ta ise, mis talle meeldis ja tundus parim.

Willie meelest oli isa imetore mees. Ta armastas väga ka ema. Ometi ei olnud poisi elus Jumalal samasugust kohta nagu oli vanematel. Üha enam tõrkus ta selle

vastu, mida ema õpetas ja temalt ootas. Väike vastupanev süda ei allunud Jumala korrale. See tekitas talle endalegi muret ja kuude kaupa tundis ta hingepiinu, kuid ei saanud midagi parata.

Kui Willie sai seitsmeseks, hakkas ta koos vanematega käima jumalateenistustel, mida peeti Cardiffi tsirkuses. Talle ei meeldinud seal eriti. Ta istus seal küll uhke hoiakuga, sest oli ju jutlustaja poeg, kuid tema nägu oli täis trotsi ja see pani vanemate südame valutama.

Ühe teenistuse lõppedes istus ema Willie kõrvale. Nad vaatasid teineteisele otsa ja ema esitas leebe küsimuse: „Sa näid üsna õnnetu?“ Saanud jaatava vastuse, küsis ema, kas poeg teab oma meelehärmi põhjust. Saanud ka nüüd jaatava vastuse, ütles ema: „Poeg, tee oma otsus Kristuse kasuks juba täna. Ainult nii saad sa õnnelikuks.“ Willie vaikis pikalt ja ema jätkas: „Jeesus kutsub sind, mida sa kavatsed teha? Ema tahab selget vastust. Kas võtad Jeesuse vastu ja annad oma elu Jumalale?“

Poiss, keda oli õpetatud alati kuuletuma, vaatas nüüd emale otse silma, raputas pead ja vastas: „Ei“.

Ema silmades läigatas valulik pilk. Ta kattis näo kätega ja ta õlad hakkasid vappuma. Pisarad langesid saepuruga kaetud põrandale ja Willie mõistis nende tähendust. Ometi ei olnud ta valmis oma otsusest taganema.

Sellest õhtust alates tuli poisi ellu kurbus, mille ulatust mõistis üksnes Jumal, sest Willie ei rääkinud

sellest kellelegi. Ta polnud üldiselt sugugi paha poiss, pigem peeti teda erakordselt tubliks lapseks, kes ei olnud isekas ega riiakas. Emagi kinnitas, et poeg pole kunagi valetanud ega suuri muresid põhjustanud. Kuid ta tahtis elada omal viisil, päästmatuna ning arvestamata vanemate ja Jumala tahtega.

Umbes kolm kuud hiljem läks Willie vanematega kaasa Walsalli, kus algas kaheksa nädalat kestav äratuskoosolekute sari. Siin tungis selgelt ta südamesse kohutav tõde, et ta on patune. Kurbus ei lasknud teda lahti ööl ega päeval. Ta jättis kõrvale mängud ja meelelahutused ning hakkas põletavas hirmus abi paluma. Ometi ei suutnud ta öelda Jumalale „jah“ oma kunagise „ei“ asemel.

Ühel päeval, kui Willie osales oma ema korraldatud lasteteenistusel, murdis mingi salapärane mõju vastupanu südames ja äkitselt leidis ta end altaripiirde ääres teiste vahel põlvitamas. Üks Vaimust juhitud noor mees peatus nuuksuva poisi juures ja õpetas teda tunnistama oma patte, et Jumalalt andestust saada. Ta selgitas, kui kardetav on soov oma tahtmist teha, sest see tähendab vastuhakku Sellele, kes meie eest on surnud. Uhkus oli see patt, mis paiskas saatana põrgusse. Nii võib juhtuda ka Williega.

Poiss mõistis, et noormehel on õigus. Tema kooramatud lapsesüda tahtis vabaneda häbist ja hirmust. Mida muud sai ta teha, kui ahastavalt appi hüüda.

Peagi põlvitas poisi kõrvale ema, asetas hellalt käe tema pea peale, palvetas koos temaga ning õpetas teda toetuma täielikult Päästjale ja lootma Tema töotustele. Seda Willie tegigi ja valgus koitis! Patud olid läinud ja ta kuulus Jeesusele!

Nii alustas Bramwell Booth teekonda koos Jumalaga. Sellest kujunes viiskümmend neli aastat kestnud teenistus Päästarmees, mille rajajaks oli olnud tema isa. Bramwellist sai üks selle organisatsiooni kaheksateistkümnest kindralist.

Catherine Booth palvetas mitte üksnes Willie, vaid kõigi oma kaheksa lapse eest. „Ma ei taha, et nad hukka lähevad!“ kordas ta sageli. Vahel palvetas ta koguni nende endi juuresolekul, et pigem lepiks ta nende surmaga, kui sellega, et nad Jumala nime häbistavad või Tema riigi tööd takistavad.

„Ma mäletan meie kogunemisi ema ümber, kes meie eest palvetas,“ meenutas hiljem tütar Emma. „Mõnikord kukkusid ta pisarad mu kaelale ja see tekitas minus tunde, mida ma iial ei unusta. Vahel ütles ta oma palvetes, et tema poolest võiksid pojad olla korstnapühkijad ja tütreid nõudepesijad, kui nad ainult hukka ei läheks.“

Lisaks eestpalvetele võttis proua Booth aega jagada lastele ka kristlikku õpetust. Kui Emma oli üksteist aastat vana, sai ta emalt kirja: „Mul oli sinu kirja üle hea meel. Annan sulle nõu Püha Vaimu abiga oma viga parandada.

Kui sa hüüad Issanda poole, et saada Temalt õnnistust, siis usu, et Ta teeb seda alati. Kui saatan külvab kahtlusi ja paneb sind tundma ennast väärituna, siis usu Issandat, kelle õnnistus on sinu elul. Kui saatan sind ikka rahule ei jäta, siis mine oma kambrisse ja korda: „Jeesus, ma usun Sinusse. Sina oled mulle kõigeks ja ma kuulun tervenisti Sinule!“ Seda kuulates peab saatan põgenema, sest ta ei talu meie usku. Ma palvetan, et sa kogeksid taas seda õnnistust enne Cliftonisse minekut. Seal jälgivad sind paljude silmad ja sul on väga oluline mõju nendele väikestele poistele. Sa pead rääkima neile Jeesusest ja Tema päästetööst, kuid seda sa saad teha õigesti vaid siis, kui sul on meelevald õigesti elada. Ole valvel! Sa ju tead, et keegi ei suuda olla kristlane ilma enese üle valvamata.“

Kord hilisõhtul, päevatööst väsinuna, kirjutas ema kirja Ballingtonile: „Meil kõigil on hea meel kuulda, et oled end käsile võtnud. Oluline on enda kallal tööd teha. See mulle meeldib! Tean, et jääd alati emale heaks pojaks ja teed au nimele, mida kannad. Parim on aga see, kui tood au Jeesuse nimele ja teed teoks selle, mida sa omast jõust ei suudaks. Ära jäta palvetamist ja valvamist! Ära unusta minu soovitus mitte kuulata „saladusi“, mida teised sulle kõrva sosistavad. Kus sosistatakse, seal tehakse halba ja kantakse keelt. Vali kaaslasteks poisse, kes on jumalakartlikud! Palvetage võimalusel üksteise eest ja aidake üksteist!“

Ema hoiatas ka tütreid ilmalikkuse eest. Ta kirjutas: „Ma näen, millist aulist, õnnistatud ja kasulikku elu võiksite elada, kuid ma näen ka ohte. Ma palvetan, et te ei alluks maailma mõjudele. Ärge arvestage maailma arvamustega ja jälestage selle vaimsust, arusaamu ja moode. Andku Jumala Vaim teile jõudu!”

Kirjas tütar Catherinele kirjutas ta järgmist: „Mu laps, suuna pilk igaviku poole ja mine edasi. Sinu elu on igavene, praegune on üksnes olemise lapsepõlv, kooli- ja külviaeg. Kunagi saabub suur ja auline igavene lõikusaeg. *„Kes oma lihale külvab, see lõikab lihast kaduvust, kes aga Vaimule külvab, see lõikab Vaimust igavest elu“* (Gl 6:8). Au olgu Jumalale! Lahing saab varsti läbi ja võit on meie! Andku Issand meile jõudu kurjale vereni vastu seista!”

Lühidalt, Catherine Booth andis lastele eeskuju ja nõudis neilt allumist Jumala käskudele, kuni see sai neile õnnistatud harjumuseks. Juba varases lapsepõlves sai neile selgeks, et parem on teha head, mitte halba, ja ohverdada, mitte nautida – seega elada püha, mitte patust elu.

Ema nägi kõiki oma kaheksat last ihu ja hingega osalemas Päästearmee töös. Ühel koosolekul ta tunnistas, et omast jõust poleks ta seda iialgi suutnud. Jumal oli talle ilmutanud, et kui ta paneb kõiges Issanda esikohale ja laseb Temal oma elu juhtida, siis saavad neist Tema kaastöölised, kelle tunnistusel ja õpetusel on õnnistus

ning „*sõrgagi ei tohi maha jääda*“. Catherine Booth ütles: „Ma olen nad kõik andnud Jumalale ja Tema imelisele tööle ning usun, et me saame olla kõik koos igavikus. Olen otsustanud oma südames, et ühtegi ei tohi maha jääda.“

Lisatõotused

Nõnda ütleb Issand: Raamast kuuldakse häält, halinat, kibedat nuttu: Raahel nutab oma poegi. Ta ei lase ennast trööstida oma poegade pärast, sest neid ei ole enam. Nõnda ütleb Issand: Keela oma häält nutmast ja silmi pisaraid valamast, sest su teol on tasu, ütleb Issand, ja nad tulevad tagasi vaenlase maalt. Sul on lootust tulevikuks, ütleb Issand, su lapsed tulevad tagasi oma maale (Jr 31:15–17).

Ära karda, sest Mina olen sinuga, Ma toon su soo päikesetõusu poolt ja ma kogun sind päikeseloojaku poolt. Ma ütlen põhjamaale: Anna! ja lõunamaale: Ära keela! Too Mu pojad kaugelt ja Mu tütreid maailma äärest (Js 43:5,6).

Siis on ta pojad nagu muistegi ja ta kogudus seisab kindlana Mu ees (Jr 30:20).

Mu pääste on ligidal ja Mu õiglus ilmumas (Js 56:1).

Iisrael, Ma ei unusta sind! (Js 44:21).

Aga mina vaatan Issanda poole, mina ootan oma pääste Jumalat: küll mu Jumal kuuleb mind (Mi 7:7).